

BİR ORTAÇAĞ SİYASET DÜŞÜNÇESİ METNİNDE TARİH NASIL KULLANILIR? SALISBURYLİ JOHANNES'İN *POLICRATICUS* ADLI ESERİNDE HAROLD'UN 1062/63 SEFERİ VE İNGİLİZLERİN GALLER MESELESİ

Fatih DURGUN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi
fatih.durgun@medeniyet.edu.tr
0000-0001-6620-2359

Öz

12. yüzyılın önde gelen düşünürlerinden İngiliz din adamı Salisburyli Johannes tarafından 1159 yılında tamamlanan *Policraticus*, Ortaçağ siyaset düşüncesinin en temel metinlerinden biridir. Bu eser, iyi bir yöneticinin, etrafındaki yozlaşmayı bertaraf ederek nasıl daha iyi ve adil bir yönetim tesis edebileceğini özellikle Antikite ve Hristiyanlık tarihinden verdiği örneklerle tartışır. Bununla birlikte, zengin içeriğiyle birçok yönden tarihçilerin ilgi odağında olmasına ve farklı yönlerine dair geniş bir literatür oluşmasına rağmen *Policraticus*'ta İngiliz tarihinden örneklerin, eserin temel mesajı etrafında neden ve nasıl kullanıldığı yeterli düzeyde analiz edilmemiştir. Bu makalede, *Policraticus*'ta Wessex Earl'ü Harold'un 1062/1063 tarihlerinde gerçekleştirdiği Galler Seferi'nin anlatısı eserin temel mesajı çerçevesinde

23

Dîvân *DISİPLİNLERARASI
ÇALIŞMALAR DERGİSİ*
Araştırma Makalesi

Cilt 28 sayı 55 (2023/2): 23-60
Gön. Tar.: 27.06.2023
Kabul Tar.: 28.11.2023
Yay. Tar.: 31.12.2023
doi: 10.20519/divan.1320422

değerlendirilecektir. Bu bağlamda, Salisburyli Johannes'in bu sefere ilişkin inşa ettiği anlatıda Gallilere yönelik kullandığı olumsuz dilin 12. yüzyılda yükselen İngiliz yayılcılığında kaynaklandığı siyasi ve dinî boyutlarıyla ortaya konulacak ve bunun üzerinden tarihî örneklerin siyaset düşüncesi metinlerinde nasıl bir işleve sahip olabileceklerinin anlaşılmasına da bir katkı sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Salisburyli Johannes, Policraticus, İngiltere, Galler, Ortaçağ, Wessex Earl'ü Harold.

GİRİŞ

XII. yüzyılın önde gelen düşünürlerinden İngiliz din adamı Salisburyli Johannes (ö.1180)'in 1159 yılında tamamladığı ve Canterbury Başpiskoposu Thomas Becket (ö.1170)'e ithafen yazdığı *Policraticus* adlı eseri Ortaçağ siyaset düşüncesinin en temel metinlerinden biri olarak zengin içeriğiyle tarihçilerin ilgi odağında olmaya devam etmektedir.¹ İngiliz Kralı II. Henry (ö.1189)'nin hükümranlılığı döneminde kaleme alınan, kralın kendisini değilse bile Saray çevresindeki kişilerin yozlaşmalarını hedef alan ve iyi bir yöneticinin etrafındaki yozlaşmayı bertaraf ederek nasıl daha iyi ve adil bir yönetim tesis edebileceğini tartışan *Policraticus*, Klasik Yunan ve Roma eserlerine ve bu dönemlerdeki tarihi olaylara sıkça atıf yapmasının yanı sıra Hristiyanlık tarihinden verdiği örneklerle de eserin temel amaçlarına geçmişten derslerle sağlam bir zemin oluşturmaya çalışır. Ortaçağ Avrupa yazım geleneği içinde *exempla* yani örneklerle bir fikrin desteklenmesi ve meşrulaştırılması ola-

1 Salisburyli Johannes'in düşünce ve eserlerini farklı boyutlarıyla değerlendiren önde gelen uzmanlarca yazılmış makaleler içeren ve bir tanesi daha yakın tarihli iki temel araştırma eseri bu ilginin canlılığını ortaya koymaktadır. *A Companion to John of Salisbury*, ed. Christophe Grellard & Frédéique Lachaud (Leiden: Brill, 2015). *The World of John of Salisbury*, ed. Michael Wilks, (Oxford: Blackwell, 1994). İngiliz Kilisesi'nin hakları ve Kraliyet'in Kilise üzerindeki baskılarına karşı mücadele veren Becket, 1164 yılında Kıta Avrupası'na sürgüne gitmek zorunda kalmış, İngiltere'ye dönüşünün hemen ardından Canterbury Katedrali'nde 29 Aralık 1170'de II. Henry'e bağlı şövalyelerce öldürülmüştür. Katipliğini yaptığı Becket gibi 1164-1170 arası dönemi sürgünde geçiren Johannes bu olaya tanıklık etmiştir. Thomas Becket ve Salisburyli Johannes arasındaki yakın ilişki ve Johannes'in yazdıkları temelinde, onun gözünden Becket'in değerlendirmesini içeren güncel bir çalışma: Cary J. Nederman & Karen Bollermann, *Thomas Becket: An Intimate Portrait*, (New Jersey: Paulist Press, 2020). Johannes'in kariyeri ve *Policraticus*'un genel bir değerlendirmesi için Cary J. Nederman, "Introduction", *John of Salisbury, Policraticus: Of the Frivolities of Courtiers and the Footprints of Philosophers*, ed. Cary J. Nederman, Seventh Printing (Cambridge: Cambridge University Press, 2007) xv- xxvi. Anne Dugan, "John of Salisbury and Thomas Becket", *The World of John of Salisbury* içinde 427-438.

rak bilinen bu yöntemi başarılı biçimde uygulayan Johannes'in² İngiliz tarihinden verdiği örnekleri *Policraticus*'un temel mesajı etrafında neden ve nasıl kullandığı konusu ise, eserin içeriğinin farklı yönleri hakkında geniş bir literatür oluşmasına rağmen yeterli düzeyde analiz edilmemiştir.³ Literatürdeki bu eksiklik dikkate alınarak, bu çalışmada Salisbury'li Johannes'in *Policraticus*'ta İngiliz tarihine ilişkin verdiği çarpıcı örneklerden birini eserinin bütünlüğü içinde değerlendirmek hedeflenmektedir. Bu örnek, Wessex Earl'ü Harold Godwinson (ö.1066)'un 1062/1063 tarihinde çıktığı ve başarıyla sonuçlanan Galler Seferi'dir. Harold'un Galler Seferi, makalede detaylandırılacağı üzere, başarılı olması nedeniyle sonraki dönemlerde İngilizlerin Gallileri dize getirmelerinin en önemli tarihi modellerinden biri olarak hafızalara kazınmıştır. Bununla birlikte, *Policraticus*'un bir siyaset düşüncesi metni olduğu göz önüne alındığında, Johannes'in bu sefere ilişkin anlatıya eserinde yer verme nedeni ve anlatısını oluşturma biçimi, İngilizler için XII. yüzyılda Galler meselesinin ne anlama geldiği ve Gallilerin nasıl algılandığı konusuyla doğrudan ilişkili olarak düşünülmelidir.

Anglo Sakson İngilizlerin Britanya Adaları'nda iç içe yaşadığı halklardan biri olan Briton kökenli Gallilerle münasebetleri Erken Ortaçağ'dan beri sancılı olmuştur. Adada daha eski bir halk olan Britonlar, V. yüzyıl sonlarından itibaren Ada'ya Kıta Avrupası ve günümüz Danimarkası'ndan gelen Angıllar, Saksonlar ve Jutlar tarafından tahakküm altına alınmıştır.⁴ İngiliz topraklarındaki Anglo

2 Peter Van Moos, "The Use of *exempla* in the *Policraticus* of John of Salisbury", *The World of John of Salisbury* içinde, 207-261.

3 Johannes'in genel olarak tarihten nasıl yararlandığı ve 1163 yılı civarında tamamladığı *Historia Pontificalis* konusunda yazılar olmakla birlikte tarih yaklaşımı ve eserlerinde kullandığı örnekleri değerlendiren çalışmalara ihtiyaç vardır. Marjorie Chibnall, "John of Salisbury as Historian", *The World of John of Salisbury* içinde, 169-177. Clare Monagle, "John of Salisbury and the Writing of History", *A Companion to John of Salisbury* içinde, 215-232. Michael A. Faletra, *Wales and the Medieval Colonial Imagination: The Matters of Britain in the Twelfth Century* (New York, Palgrave Macmillan, 2014) 63- 75. Bu eserin ilgili sayfalarında Johannes'in Galli algısına ve *Policraticus*'a sıkça atf yapılmasına rağmen bu makalede olduğu şekilde müstakil ve derinlemesine analiz yapılmamıştır.

4 Danimarka'nın büyük kısmını içeren Jutland yarımadasından geldikleri varsayılan Jutların ismi unutulmuş zaman içinde İngiliz halka Anglo Sakson denilmeye başlanmıştır. Galler topraklarına daha yakın olan İngiltere'nin batısında Saksonlar hâkim olduklarından dolayı Britonlar genelde Saksonlarla doğrudan çatışma halinde olmuşlardır. Saksonların

Sakson yerleşimle birlikte kimi dönemlerde barışçıl kimi dönemlerde düşmanca seyreden münasebetler XI. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren iyice gerginleşmiştir. 1066'daki Norman İstilasası ile birlikte İngiltere'de oluşan Anglo-Norman Krallığının yayılmacı siyasetinin yoğunlaşması⁵, İngilizlerin merkezde olduğu bir Britanya kimliği düşüncesinin Galfridus Monemutensis (ö.1155 civarı) gibi tarihçilerin çabalarıyla gelişmesi⁶ ve bunun karşısında Gallilerin aralarındaki anlaşmazlıklara bir son verip birlikte hareket etmek suretiyle ortak bir Galler kimliği oluşturma gayretlerinin çatışması sonucu dönemin İngiliz yazılı kaynaklarında İngilizlerin her açıdan medeni, Gallilerin ise aksine barbar olduğu şeklindeki bir algıya dönüşmüştür.⁷

bölgeyle yerleştikleri andan itibaren elde ettiği zaferler karşısında genelde boyun eğmek durumunda kalan Britonlar, bazen sürgüne gitmek zorunda kalmışlar, bazen de dağlık bölgelere çekilmişlerdir. T.M. Charles-Edwards, *Wales and the Britons, 350-1064* (Oxford: Oxford University Press, 2013) 56. Galliler tarihi süreçte İngiliz topraklarına yağma saldırıları düzenleyip başarı elde edemedikleri sürece, kendilerini koruyabilmek için bu üç yoldan birini seçmek zorunda kalmışlardır.

- 5 Bu konuyu yazılı kaynaklardaki görünümünü dikkate alarak XII. yüzyıl bağlamında inceleyen en kapsamlı çalışma: John Gillingham, *The English in the Twelfth Century: Imperialism, National Identity and Political Values* (Woodbridge: The Boydell Press, 2000).
- 6 Galler'deki Monmouth kasabasında doğmakla beraber etnik kökeni net olarak bilinmeyen Galfridus (Geoffrey of Monmouth)'un 1136 yılı civarında yazdığı *De gestis Britonum* veya *Historia Regum Britanniae* orijinal adıyla bilinen, Truvalılardan itibaren yaklaşık 2000 yıllık bir kronolojiyle Anglo Saksonların Ada'da hâkim oldukları VII. yüzyıla kadar Britonlara hükmetmiş kralların yaptıklarını kurgusal unsurlarla anlatan *Britanya Kralları'nın Tarihi* adlı eseri İngilizlerin merkezde Gallilerin periferide yer aldığı bir Britanya kimliği inşasında etkili olmuştur. Anglo-Norman siyasi ve dini çevrelerle yakın olan Galfridus 1152 yılında İngiliz Kraliyeti'nin onayıyla Galler'deki St. Asaph Kilisesi'ne piskopos olarak atanmıştır. Salisburyli Johannes'in Galfridus'un eserinden etkilendiği bilinmektedir. Fakat, Salisburyli Johannes'in Gallilere yönelik bakış açısını değerlendiren Faletra'nın iddiası çerçevesinde Johannes üzerinde Galfridus'un etkisinden bahsetsek bile, Johannes'in *Policraticus*'taki anlatısının içerik ve biçimini doğrudan etkilediğini belirlemek çok zordur. Galfridus'un eserinin içeriği ve anlatısının VII. yüzyılda sona erdiğini düşündüğümüzde bu ihtimal oldukça zayıflar. Zaten Faletra'nın kendisi de *Policraticus*'ta Galfridus'un isminin geçmediğini ve eserine dolaylı atıflar olduğunu kabul etmektedir. Faletra, *Wales and the Medieval Colonial Imagination*, 63, 19-54.
- 7 Bu algıya ilişkin birincil kaynakların değerlendirmesi makalenin ilerleyen sayfalarında yapılmıştır.

Özellikle XII. yüzyılın ortalarından itibaren kaynaklarda çok açık biçimde tespit edilebilen algıdaki bu dönüşüm Gallilerin İngiliz topraklarına gerçekleştirdikleri mütecaviz saldırıların kesilmemesi ve Galler'in bir türlü siyasi açıdan tam olarak İngiliz egemenliği altına alınamamasıyla gittikçe artmış ve Medeni İngiltere'nin barbar Galli tehdidi altında olduğu düşüncesiyle ciddi bir korku ve endişeye neden olmuştur. Diğer taraftan, Galler'deki kiliselerin XII. yüzyılda İngiliz Devleti ve Kilisesi'nin kontrolünden çıkma ve bağımsızlaşma çabaları, birçoğu din adamı olan ve çalışmamızda örnekler vereceğimiz Malmesburyli Willelmus (ö.1143 civarı) ve Ordericus Vitalis (ö.1142 civarı) gibi yazarların eserlerinde Galliler hakkındaki olumsuz imajı daha da pekiştirmiştir. Bir din adamı olan Salisburyli Johannes de Gallilere yönelik olumsuz hatta düşmanca denilebilecek bir dili hem *Policraticus* eserinde hem de muhtelif yazılarında kullanmıştır. Dolayısıyla, bu makalede Harold'un 1062/1063 Galler Seferi'ne ilişkin *Policraticus*'ta sunulan anlatı böyle bir arka plan göz önüne alınarak analiz edilip değerlendirilecektir. *Policraticus*'un 1159 yılında tamamlandığı, II. Henry Dönemi'nin saray çevrelerinin eleştirisinin eserin odağında yer aldığı ve II. Henry'nin 1157 yılında askerî açıdan başarısızlıkla sonuçlanan Galler Seferi'nin, Johannes'in Harold'un 1062/1063 Seferi anlatısını şekillendirdiği ortaya konacaktır. Böylece, *Policraticus*'taki oldukça kısa bir tarihi örneğin, eserin genel mesajı çerçevesindeki önemi ve Galler meselesinin İngilizler açısından ne ölçüde ciddi olduğu tartışılarak, tarihi örneklerin siyaset düşüncesi metinlerinde nasıl bir işleve sahip olabileceklerinin anlaşılmasına da bir katkı sunulacaktır.

POLICRATICUS'TA GALLER MESELESİ VE WESSEX EARL⁸Ü HAROLD'UN 1062/1063 GALLER SEFERİ

Salisburyli Johannes Galler ve Galliler konusuna ne *Policraticus*'ta ne de başka bir eserinde temel bir mesele olarak değinir.⁹ Fakat, *Policraticus* ve muhtelif mektuplarında yaptığı göndermeler sayesinde onun Galliler hakkında ne kadar olumsuz kanaatlere sahip olduğu çok açık biçimde tespit edilebilir ve *Policraticus*'un temel siyasi mesajı çerçevesinde Galliler ve Galler meselesinin Salisburyli Johannes için ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılabilir.¹⁰ Salisburyli Johannes, *Policraticus*'ta, iyi bir yöneticinin askeri konularda bilgili ve yetenekli olması gerektiğinin altını çizdiği kısımlarda askeri disiplin, strateji ve askerliğe seçimlerde dikkat edilmesi gereken hususlar gibi konularda otorite kabul edilen eserlere¹¹ dayanarak yaptığı değerlendirmelerin olduğu kısımlarda, bir bütün olarak gördüğü İngiliz devleti, halkı ve Kilisesi'nin dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı korunabilmesi için savaşlarda liderlik edebilecek maharette yöneticilerin askerlerin başına lider seçilmesi ve askerlik hizmetine alınan gençlerin de yeterli talim verildikten sonra askerliğe kabul edilmesinin önemi üzerinde durur. Bu çerçevede, "Yurttaşlarımızın askerlik seçimine aldırış etmemesinin ne tür

8 Soyluluk unvanı olan *Earl*, köken olarak İngiltere'deki İskandinav etkisiyle Norse dillerindeki *Jarl* kelimesinin Eski İngilizcede *Eorl* biçimini almasına dayanır. 1066'daki Norman İstilasından önce Anglo Sakson İngilteresi'nde yüksek mertebede soylular için kullanılan bu unvanın kullanımına 1066 sonrasında da devam edilmiştir. Normanlarla birlikte Kıta Avrupası'na ait *Dük* ve *Kont* gibi unvanlar İngiltere'ye de girmiştir. Anglo-Sakson İngilteresi'nde, Kıta Avrupası'ndaki *Dük* unvanına eş değer olan *Earl* unvanı, Normanlarla birlikte kontluğa eşdeğer olarak tanımlanarak *Dük* unvanına göre daha alt bir mertebeye gibi görünmüştür. David Crouch, *The Normans: The History of a Dynasty* (London: Hambledon Continuum, 2007) 307. Bununla beraber bu unvan önemini hiçbir zaman yitirmemiş ve Ortaçağ boyunca İngiliz hanedanına yakın soylulara verilmiştir. Salisburyli Johannes aşağıda da görüleceği üzere Anglo-Norman bir yazar olarak Norman tesiriyle Harold için *Dük* unvanını kullanır.

9 Faletra, *Wales and the Medieval Colonial Imagination*, 63.

10 Bu husus makalenin Salisburyli Johannes'in Galliler hakkındaki olumsuz düşüncelerinin değerlendirildiği kısımlarında örneklendirilmiştir.

11 Bu eserlerin başında IV. yüzyıl sonlarında yaşamış Vegetius Renatus'un *De re militari* ve Sextus Julius Frontinus (ö.103)'un *Strategemata* adlı eserleri gelir. Askeri konularda şartırcı derecede bilgi sahibi olan Johannes'in yazdıklarını bu açılardan değerlendiren bir çalışma: *John of Salisbury: Military Authority of the Twelfth-Century Renaissance* (Leiden: Brill, 2013).

sorunlara neden olduğu ve Harold'ın Gallileri nasıl ehlileştirdiği¹² başlıklı bir bölümde, İngiliz tarihinde nispeten kendi yaşadığı XII. yüzyıla daha yakın olan XI. yüzyıldan bir örnek vererek bu görüşünü kuvvetlendirmeye çalışır. İsimlerini belirtmeyip “İngiltere'nin yakın tarihine ilişkin kitaplar”¹³ şeklinde tanımladığı ve muhtemelen konu hakkında veriler içeren, 1067 yılı civarında derlendiği kabul edilip yazarı bilinmeyen anonim bir kaynak olan *Vita Edwardi Regis*¹⁴, 1140 yılı civarında ölen İngiliz keşiş Worcesterlı Johannes'e atfedilen *Chronicon ex chronicis*¹⁵, yazımına anonim olarak IX. yüzyılda başlanıp XII. yüzyılın ortalarına kadar güncellenmeye devam edilen anonim *Anglo Sakson Kroniği*¹⁶; XI. ve XII. yüzyıl Norman-

12 Joannis Saresberiensis, *Postea Episcopi Carnotensis, Vol. IV: Polycratici Libri VI-VIII*, ed. J.A. Giles, J.H. Parker, Oxonii (Oxford), 1848, Libri VI, Cap VI, 16. “Quae mala proveniant nostris neglecto delectu militum, et qualiter Haraldus Walenses subegerit.” *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 112. Salisbury'li Johannes, *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme: Policraticus*, çeviren ve notlandıran Fatih Durgun, ed. Cary J. Nederman (İstanbul: Timaş Akademi, 2023), VI. Kitap, VI. Bölüm, 149.

13 *Polycratici Libri VI-VIII*, s. 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 113. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, “Anglorum recens narrat historia”. s. 150

14 Bu eserin, 8 Haziran 1042'den öldüğü 5 Ocak 1066 tarihine kadar Anglo Sakson İngilteresi'nin kralı olan, dindarlığıyla meşhur ve çok saygı duyulan Günah Çıkartan Edward (Edward the Confessor)'ın hayat hikâyesini gelecek nesillere aktarmak amacıyla eşi Kraliçe Edith (ö. 1075)'in himayesinde, Fransa'da St. Omer kasabasında bulunan Aziz Bertin Manastırı keşişlerinden biri tarafından 1065 yılında yazılmaya başlandığı kabul edilmektedir. *Vita*'nın muhtemel yazarları olarak İngiltere'ye gelerek burada ikamet etmiş ve tarih yazıcılığıyla uğraşan keşiş Goscelin ve Folcard'ın isimleri öne çıkmaktadır. Eser, 1066 yılındaki Norman İstilasından ve Edward'ın ölümünden sonra 1067 yılında tamamlanmıştır. *Vita*'nın yazılış süreciyle ilgili en yeni ve detaylı değerlendirmeler için şu modern edisyonuna bakılabilir. *The Life of King Edward who rests at Westminster attributed to a monk of St. Bertin: Vita Edwardi Regis, qui apud Westmonasterium requiescit S. Bertini monacho ascripta* ed. and translated by Frank Barlow (London: Thomas Nelson and Sons Ltd, 1962) xlv-lix. Metindeki atıflarda *Vita*'nın hem Latince orijinalini hem de İngilizce çevirisini içeren bu edisyon kullanılmıştır.

15 Bu kronik bir dünya tarihi şeklinde tasarlanmıştır fakat 450 yılından kroniğin sona erdiği 1140 yılı civarına kadar olan kayıtlar İngiliz tarihine odaklanmıştır. Bu çalışmada, eserin Latince orijinalini ve İngilizce çevirisini içeren şu edisyona atıf yapılmıştır: *The Chronicle of John of Worcester: The Annals From 450 to 1066*, ed. R.R. Darlington and P. McGurk, translated by Jennifer Bray and P. McGurk, Volume II (Oxford: Clarendon Press, 1995).

16 Britanya'nın coğrafi özellikleri ve burada hangi halkların yaşadıklarına ilişkin kısa bir girişin ardından İsa'dan 60 yıl öncesinden itibaren Ada tarihine ilişkin bilgiler veren *Anglo-Sakson Kroniği*'nin muhtemelen Kral Alf-

diya ve İngiliz tarihleri için en önemli eserlerden biri kabul edilen Anglo-Norman tarihçi Ordericus Vitalis'in yazdığı *Historia Ecclesiastica*¹⁷ gibi İngiliz tarihinin en temel ve Johannes gibi dönemin eğitimli kişileri tarafından bilinen ve dolaşımda olan kaynaklarına örtük biçimde atıfta bulunarak 1062-1063 yıllarında Wessex Dükü Harold Godwinson (ö.1066)'un komutasında İngilizlerin Galler bölgesine yaptığı askerî harekâtı başarılı askeri liderlik ve iyi eğitim görmüş ordunun nasıl başarılı olabileceğine dair bir örnek olarak gösterir. Salisburyli Johannes'in *Policraticus* adlı eserinde Harold'a yönelik övgülerinin yanı sıra Gallilere ilişkin ne kadar olumsuz bir bakış açısına da sahip olduğunu gösteren kayıt şu şekildedir:

İngiltere'nin yakın tarihine ilişkin kitaplar, Britonların istilalarının akabinde İngiltere'yi nasıl yağmaladıklarını anlatır. Kral Edward, onların boyun eğmesi için Dük Harold'ı gönderdi. Gönderdiği adam öyle biriydi ki savaştaki yiğitliğiyle ve yaptığı övgüye değer işlerle bilinen ve babasının kötülüğüne öykünüp kraliyette hak iddia etmek suretiyle şan ve şeref mükafatlarını lekelemek dışında, şanını kendi zürriyetine ka-

red (ö. 899) döneminde Wessex'te yazılmaya başlandığı düşünülmektedir. Eski İngilizce kaleme alınmış bu kronik Britanya'nın erken tarihine ilişkin içerdiği veriler nedeniyle sonraki nesillerin tarihçileri için vazgeçilmez bir kaynak olmuştur. Bu makaledeki atıflar kroniğin güvenilir ve modern bir edisyonuna yapılmıştır: *The Anglo-Saxon Chronicle: A Revised Edition*, ed. Dorothy Whitelock with David C. Douglas & Susie I. Tucker, (London: Eyre & Spottiswoode, 1961). Haklarında açıklama yaptığımız yukarıda bahsi geçen kroniklerin dönemin İngiliz tarihçiliği için ne kadar önemli kaynaklar olduğu düşünüldüğünde, Salisburyli Johannes'in bu eserlerin ismini belirtmesi de onları kastettiği Johannes'in anlatısındaki özellikler de dikkate alınca daha iyi anlaşılacaktır.

17 İsa'nın doğumundan itibaren Hristiyanlık tarihiyle başlayıp 1141 yılı itibarıyla sona eren bu eser, I. Haçlı Seferi ve Normandiya Düklüğü gibi konularda bilgiler içermesinin yanı sıra 1066'daki Norman İstilasası ve sonrası İngiliz tarihi için çok değerlidir. Johannes'in Ordericus Vitalis'in eserini okuduğu ve okuttuğu bilinmektedir. Nicholas Orme, "Schools", *Medieval England: An Encyclopedia*, ed. Paul E. Szermach, M. Teresa Tavormina & Joel T. Rosenthal (New York: Routledge Edition, 1998) 668. Johannes'in çağdaşı sayılabilecek diğer tarihçileri okuyup okumadığını belirlemek oldukça zordur. Fakat, XII. yüzyılda İngiliz tarih yazımının Kraliyet'in resmî ideolojisiyle uyumlu bir İngiliz kimliği oluşturma sürecinde oldukça geliştiği ve Johannes gibi bu anlayışı benimseyen dönemin eğitimli kişilerinin birbirleriyle irtibatları ve kendi düşüncelerini tarihle meşrulaştırma gayretleri düşünüldüğünde Johannes'in çağdaşı diğer tarihçilerin eserlerini de okuma veya bunlardan haberdar olma ihtimali çok kuvvetli görünür. Bu çerçevede, Salisburyli Johannes'in de dahil olduğu XII. yüzyıl İngiliz tarihçi ve yazarlarının ortak yaklaşım tarzlarından örnekler için: Gillingham, *The English in the Twelfth Century*.

dar yayabildi. Böylece, dış mihrakların harekete geçtiğini fark ettiğinde, hafif silahlı teçhizatla, işlenmemiş ham deriden yapılmış postallarla taarruz eden, göğüs kafesleri sertleştirilmiş kayışlar ve postlarla örtülü, atılan oklara karşı küçük hafif kalkanlar fırlatan ve bazen kargı fırlatıp, bazen de düşmana karşı kılıç çekmek üzere askerlerin savaş tecrübesi olması gerektiğini kesin olarak düşündüğünden aynı şekilde savaşan askerleri vazife için seçti. Birlikleri 'dip dibe ve mızrak mızrağa' sımsıkı tutunabilmek ve kalkanı kalkanla geri püskürtebilmek için kaçmak üzere olan düşmana yakın dururlardı. Böylece Harold, Snowdon'a giden yol boyunca her şeyi yakıp yıktı, seferi iki yıl uzatarak krallarını tutsak aldı ve kellelerini, kendisini sefere gönderen krala sundu. Ayrıca zavallı küçük çocuklara kadar bulabildiği her erkeği katlederek bölgede kılıçla asayışı tesis etti. O andan itibaren, herhangi bir Briton'un, halkı için saptanmış sınırın yani Offa Hendeği'nin ötesinde elinde bir silahla bulunursa kraliyet yetkilileri tarafından elinin kesileceği yasasını koydu. Böylece Britonların gücü düğük tarafından o kadar zayıflatıldı ki, neredeyse tüm halkın nesli tükenmiş gibi görünüyordu ve kadınları, demin bahsi geçen kralın gösterdiği müsamaha ve izinle İngiliz erkeklerle evlendirildiler.

Liderlerin seçilmesinin ve gençlerin askerlik tecrübesinin devlete ne kadar katkı sağladığını görüyor musunuz?¹⁸

Salisburyli Johannes, Britonlar (Britones) olarak tanımladığı Gallilerin İngiliz topraklarını yağmalamalarına bir cevap olarak, Kral Edward'ın Harold'u Gallileri boyun eğdirmek üzere onların topraklarına gönderdiğinden bahsetmektedir. Gerçekten de İngiltere'nin 1066 yılında Normanlar tarafından istila edilmesinden önceki son Anglo-Sakson krallarından ve İngiliz tarihinin en önemli isimlerinden Günah Çıkartan Edward (Edward the Confessor, ö.1066), Wessex Dükü Harold Godwinson'u 1062 yılında İngiliz topraklarına kralları Gruffydd ap Llywelyn (ö.1063) önderliğinde saldırılarda bulunan Gallileri püskürtmek üzere görevlendirmişti.¹⁹ Gruffydd önderliğindeki Galliler özellikle 1052 ile 1056 yılları arasında İngiliz topraklarına oldukça başarılı akınlar düzenlemişler ve Ada'da İngiliz Kraliyeti için ciddi anlamda tehdit oluşturmaya başlamışlardı. Gallilerin özellikle İngilizlerin hakimiyetindeki Herefordshire'a yaptıkları saldırılarda başarılar elde etmeleri ne-

18 *Polycratici Libri VI-VIII*, Cap VI, 18. *Polycraticus*, Book VI, Chapter VI, 113-114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 150-151.

19 John Davies, *A History of Wales*, (London: Penguin, 1994) 195-196. David Walker, *Medieval Wales* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999) 16-19.

deniyle, Wessex Dükü Harold Godwinson'un bölgede asayiş tesis etmek üzere sefere çıktığı 1062 yılının sonlarında Gruffydd, sadece İngilizlerin Galler coğrafyasına doğru yayılmalarını durdurmakla kalmamış, hakimiyeti altında bulunan Kuzey Galler'deki Gwynedd ve Powys krallıklarının yanı sıra Güney Galler'deki Morgannwg ve Deheubarth gibi krallıkları ele geçirerek küçük krallıklar şeklinde bölünmüş ve siyasi birlikten yoksun Gallileri 1057 yılı itibariyle tek bir Krallık çatısı altında birleştirmeyi başaran ilk ve tek kral olarak gücünü ispat etmişti.²⁰

Gruffydd'in Galler bölgesi üzerinde kurduğu hakimiyet ile birlikte Gallilerin kralı olduğu ve İngilizlerin onuru kıracak şekilde elde ettiği başarılar hem Gal hem de İngiliz kroniklerinde de yer almıştır. Örneğin, bu döneme ilişkin veriler bulabileceğimiz en eski Galler kroniklerinden *Brut y Tywysogion* 1054 yılına ait bir kayıta Gruffydd'in İngilizlere karşı elde ettiği başarıları vurgulamakta ve 1056 yılına ait diğer bir kayıta ise ondan Bretonların kralı (*vrenhin y Brytanyeit*) olarak bahsetmekle birlikte Harold'a tabi olduğunu yazmaktadır.²¹ Eski İngilizce yazılmış *Anglo Sakson Kroniği*'ndeki 1056 tarihli bir kayıta, Harold Godwinson'ın rahibi ve bir din adamından ziyade savaşçı niteliklere sahip biri olup piskopos olarak kutsandıktan sonra bile "haçını ve ruhani silahlarını bırakıp, mızrak ve kılıç kuşanarak" Gallilerle mücadeleye girişen Hereford Piskoposu Leofgar ve beraberindekilerin Gallilerin kralı Gruffydd'e karşı mücadeleye giriştikleri ve katledildikleri yazmaktadır. Ayrıca,

20Gruffydd'in güç kazanmasıyla Galler meselesinin Kral Edward ve İngilizler açısından ne kadar hayati bir mesele haline geldiğini İngiliz tarafı açısından değerlendiren en güncel ve kapsamlı çalışmalardan biri: Thomas Licence, *Edward the Confessor: Last of the Royal Blood* (New Haven, Yale University Press, 2020) 92-212. Bu çalışmanın yanı sıra Harold'un Galler Seferi'nin detayları için: Kelly DeVries, "Harold Godwinson in Wales: Military Legitimacy in Late Anglo-Saxon England", *The Normans and Their Adversaries at War: Essays in Memory of C. Warren Hollister*, ed. Richard P. Abels & Bernard S. Bachrach (Woodbridge, The Boydell Press, 2001) 65-85. Davies, *A History of Wales*, 195-196. Walker, *Medieval Wales*, 16-19. Charles-Edwards, *Wales and the Britons*, 565-567.

21 *Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*, ed. John Williams Ab Ithel (London: Longman, 1860) 42-45. *Hükümdarların Kronikleri* şeklinde Türkçeleştirebileceğimiz bu kronik Galfridus'un daha önce ismi geçen *De gestis Britonum* adlı eserinin devamı niteliğinde yazılmıştır. Anonim niteliğe sahip *Brut y Tywysogion*'un Latince orijinalinin Gal dilinde yapılan çevirileri elimize ulaşabilmiştir. Kronolojik olarak 682 ile 1332 yıllarını arasını kapsayan kroniğin XII. yüzyılın ikinci yarısına kadar içerdiği kayıtlar sonradan yazılmıştır.

Mercia Earlü Leofric (ö.1057)'in yardım etmek üzere gelmesine kadar büyük kayıplar veren İngilizlerin Gallilerle uzlaşma yoluna gitmek zorunda kaldıkları, Leofric ile birlikte Harold ve 1056-1060 yılları arasında Hereford Piskoposu olan Aldred'in Gruffydd ile barış antlaşması yaptıkları kaydedilir. Ardından her ne kadar Gruffydd'in, İngiliz kralı Edward'a sadakatini sunarak tabi bir kral olduğu belirtilse de onun Gallilerin hükümdarı olarak kabul gördüğü dönemin en önemli İngiliz kaynaklarından *Anglo Sakson Kroniği*'nde de böylece tasdik edilmiş olmaktadır.²²

Anglo Sakson Kroniği'ne göre daha geç tarihli bir kaynak olup XII. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınan fakat bununla birlikte döneme ilişkin en önemli kaynaklardan biri kabul edilip Latince yazılmış *Chronicon ex chronicis*'te de Gruffydd, 1052 yılına ait kayıta Gallilerin kralı (Walensium rex Griffinus) olarak tanımlanmıştır.²³ Yine *Anglo Sakson Kroniği*'ndekine benzer şekilde, bu kronikte de Gruffydd'in önderliğindeki Gallilerin Hereford gibi İngilizlere ait olan yerlerde gerçekleştirdikleri yağmalardan bahsedilmektedir.²⁴ *Chronicon ex chronicis*'teki diğer bazı kayıtlarda da Gruffydd Gallilerin kralı olarak betimlense de²⁵, yukarıda değindiğimiz *Anglo Saxon Kroniği*'ndeki 1056 tarihli kayıttaki gibi Edward'a tabi kral olarak tasvir edilmemiş sadece Leofgar'ın öldürülmesinden sonra Leofric ve Harold'un, dolayısıyla da Kral Edward'ın Gruffydd ile barış yaptıklarından bahsedilmiştir.²⁶ Anglo Sakson Kroniği gibi çağdaş kaynaklardan olan *Vita Edwardi Regis*'te ise, Harold'un 1063 yılındaki Seferi'ne değinilmekle birlikte bu tarihten önce Gruffydd'in İngiliz topraklarına yaptığı saldırılardan tafsilatlı olarak bahsedilmemiştir. Fakat, diğer kroniklerde olduğu gibi *Vita*'da da Gruffydd'in İngilizlere başkaldırdığı belirtilerek Batı Britonları'nın kralı (*rex occidentalium Britonum Griphinus*) olduğu yazılmıştır.²⁷ Diğer kroniklerde kullanılan Gallilerin kralı ifadesinden farklı olarak Gruffydd'in Batı Britonları'nın kralı olarak anılmasına benzer şekilde Salisburyli Johannes de yukarıda belirtildiği üzere, Gruffydd'i Britonların kralı olarak betimlemektedir.²⁸

22 *The Anglo-Saxon Chronicle*, 132.

23 *The Chronicle of John of Worcester*, 566-567.

24 *The Chronicle of John of Worcester*, 576-577.

25 *The Chronicle of John of Worcester*, 576-577, 580-581.

26 *The Chronicle of John of Worcester*, 580-581.

27 *The Life of King Edward*, 42.

28 *Polycratici Libri VI-VIII*, Cap VI, 18. *Polycraticus*, Book VI, Chapter VI, 113-

114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 150-151.

Galillerin Briton olarak tanımlanmasının XII. yüzyıl İngiliz tarih yazımı ve zihniyet dünyası bağlamında ne anlama geldiği ve Salisburyli Johannes'in, her ne kadar *Policraticus*'ta kimi yerlerde Galli kelimesini kullansa da değerlendirdiğimiz kayıta ve başka yerlerde Briton kelimesini kullanmasının bilinçli olması ve ardındaki niyetler aşağıda tartışılacaktır. Fakat buraya kadar, döneme ilişkin en önemli kaynaklardaki bu verilerden şu sonuca ulaşmak mümkündür: İngiliz kralı Günah Çıkartan Edward'ın, İngiliz topraklarına yağma akınları düzenleyen, İngilizlerin onurunu kırarak kendini İngilizlerin nezdinde de Gallilerin kralı olarak kabul ettiren Gruffydd'in önderliğindeki sayıca az Gallileri İngiliz egemenliğini kabul etmeye zorlayacak bir sefer tertip etmesi ve başına da savaş meydanında mahir bir kumandanı getirmesi İngilizler açısından adeta bir zorunluluk haline gelmişti. Wessex Earl'ü Harold Godwinson, bu görev için en uygun isimlerden biriydi. Zira Gallilerle 1050'li yıllardan beri mücadele etmekte ve onları çok iyi tanımaktaydı. Netice itibariyle, savaş meydanındaki yeteneğiyle bilinen bir soylu kumandan olan Harold'un komuta ettiği Galler Seferi 1062-1063 yılları arasında devam etmiş, Galillerin İngiliz topraklarına gerçekleştirdikleri saldırılar bertaraf edilmiş ve Galler kralı Gruffydd ap Llywelyn'in öldürülmesiyle birlikte de bütün Gallileri kapsayan Galler Krallığı da tarihte bir daha kurulamayacak şekilde ortadan kalmıştı.²⁹

29B.T. Hudson, "The Destruction of Gruffudd ap Llywelyn", *Welsh History Review* 15 (1990/91) 331-350. Licence, *Edward the Confessor: Last of the Royal Blood*, 212-213. Davies, *A History of Wales*, 195-196, Walker, *Medieval Wales*, 16-19. DeVries, "Harold Godwinson in Wales", *The Normans and Their Adversaries at War*, 65-85. Charles-Edwards, *Wales and the Britons*, 565-567. Harold'un saldırısından kaçan Gruffydd, kendi adamları tarafından öldürülmüş ve kesilen başı Harold'a sunulmuş, Harold tarafından Kral Edward'a gönderilmiştir. *The Anglo-Saxon Chronicle*, 136. *Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*, 44-45. Bu kronikte olay 1061 yılına ait kayıta geçmektedir. 1062-1063 yıllarına ilişkin oldukça az bilgi içeren *Vita Edwardi Regis*'te sadece Gruffydd'in öldürüldüğü belirtilir. *The Life of King Edward*, 42. *Chronicon ex chronicis*'te Gallilerin Harold'dan kaçan kral Gruffydd'i tahttan indirdikleri yazar. *The Chronicle of John of Worcester*, 592-593. Salisburyli Johannes, Gruffydd'in Harold tarafından esir alındığını yazmakla beraber tarihi kaynaklarda böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır. *Policratici Libri VI-VIII*, 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 113-114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 151.

XII. YÜZYIL KAYNAKLARINDA GALLİ ALGISİNİN DEĞİŞİMİ VE *POLICRATICUS* TAKİ OLUMSUZ GALLİ İMGESİ

Johannes, 1063 yılına ilişkin anlatısını tabii olarak yukarıda bahsi geçen kaynaklardan edindiği veriler üzerine inşa etmekle birlikte, Harold'un Galler Seferi'ne ilişkin kendi yorumlarını da katarak dönemin diğer kaynaklarında göremeyeceğimiz biçimde dikkate değer bir yeni anlatı sunar. Her şeyden önce, Johannes oldukça somut biçimde Gallileri, *Vita Edwardi Regis*'deki Batı Britonları ifadesini hatırlatacak biçimde Britonlar olarak tanımlayarak onların eski dönemlerden beri İngilizlerden etnik olarak farklı olduklarının altını çizme ihtiyacı duyar. Diğer bütün kroniklerdeki bilgilerle uyumlu şekilde Gallilerin İngiliz topraklarına yağma saldırılarında bulunduğunu belirten Johannes, yukarıda değinildiği üzere, bölüm başlığında Harold'un onları ehlileştirdiğini ifade etmekle sadece İngilizlerle Gallilerin karşıtlığına vurgu yapmakla kalmaz dahası bununla, her iki halk arasında medeni ve barbar olma nitelikleriyle de keskin bir ayırım yapar.³⁰ Her ne kadar medeni kelimesi günümüzde kullanılan anlamıyla XVIII. yüzyılda ortaya çıkmış ve Johannes'in döneminde bilinmeyen bir kavram olsa da Gallilerin ehlileştirilmesi gereken bir halk olduğunu belirtmesi medeni/barbar ayırımının en azından Salisburyli Johannes ve çağdaşlarının zihniyet dünyasında yer edindiğini gösterir.³¹ Ayrıca, Johannes gibi ilmi açıdan oldukça yetkin bir din adamının *Policraticus* gibi adalet ve ahlak ilkelerini ön plana çıkardığı bir eserde Kral Edward'ın Gallileri "boyun eğdirmek" üzere Harold'u Galler Bölgesi'ne göndermesini böylesi bir ayırımcı üslupla dile getirmesinin nedenleri üzerinde durulduğunda ve kendisi her ne kadar İngilizler ve Galliler

30 *Polycratici Libri VI-VIII*, Libri VI, Cap VI, 16, *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 112. Salisburyli Johannes, VI. Kitap, VI. Bölüm, 149.

31 Medeni, barbar ve vahşi kavramları arasındaki kavramsal ayırım XVIII. yüzyıl ilerlemeciliğinden kaynaklı olarak sistemleştirilmekle beraber tarihi köklerinin olduğunu da belirtmek gerekir. Öyle ki, modern öncesi dönemde de barbarlar kimi kültürel özelliklere sahip olma yönleriyle vahşilerden daha üstün görülmüşlerdir. Christian Moser, "The Concept of Barbarism in Eighteenth-Century Theories of Culture and Sociogenesis", *Barbarian: Explorations of a Western Concept in Theory, Literature and the Arts, Vol: I: From the Enlightenment to the Turn of the Twentieth Century*, ed. Markus Winkler, (Stuttgart: J.B. Metzler Verlag, 2018) 48-53. Salisburyli Johannes'in Gallileri ehlileşmemiş ve barbar gibi kavramlarla tanımlaması, vahşilik ve barbarlık durumunun Johannes'in zihniyet dünyasında iç içe geçtiğine işaret eder.

için *Policraticus*'ta “medeni” ve “barbar” kavramlarını kullanmasa da Johannes'in aşağıda gösterileceği üzere başka bir yerde Galliler için barbar ifadesini kullanması göz önünde bulundurulduğunda ve *Vita* ile çağdaşı tarihçi Malmesburyli Willelmus'un *De Gestis Regum Anglorum* ve *Gesta Regum Anglorum* gibi başlıklarla bilinen eseri gibi kaynaklardaki verilerle mukayeseli okunduğunda, Gallilere karşı medeni/barbar karşıtlığı çerçevesinde bir yaklaşım tarzının Johannes'in çağında yerleşik bir kanaate dönüşmeye başladığı görülecektir. Böylece Johannes'in *Policraticus*'ta Gallilere karşı oldukça olumsuz bir tutum geliştirmesi ve onların ehlileştirilmesinden bahsetmesi daha iyi anlaşılacaktır.

Bu noktada özellikle şunu vurgulamak gerekir ki, Gallilerin Britanya Adası'nda Anglo Saksonlardan daha eski bir halk olan Britonlarla aynı kökenlerden geldikleri ve Anglo-Saksonların adaya yerleşmeleriyle birlikte Britonları asimile ettikleri Ortaçağ İngiliz tarih yazımında takriben VIII. yüzyıl başlarından beri yaygın bir görüş haline gelmeye başlamıştı. Örneğin, Ortaçağ İngiliz tarihçiliğinin kurucu isimlerinden Bede (ö. 735), *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* adlı eserinde bu farklılığın altını çizerek Britanya adalarında İngilizlerin yanı sıra Briton, İskoç ve Pictlerin yaşadığını yazmıştı.³² Bunun yanı sıra, Hristiyanlığı seçmiş Anglo-Saksonların Britonları asimile etmesini ve Ada'ya hakim olmasını meşrulaştırmaya gayret göstermiş ve bu anlamda Britonlar hakkında korkak oldukları gibi olumsuz betimlemelerde bulunmasının yanı sıra onları dini açıdan da yanlış yola sapan bir halk olarak resmetmişti.³³ Bu bağlamda, Bede'nin öncülüğünde şekillenen Anglo Sakson merkezli tarih yazımı nedeniyle Britonlara ve dolayısıyla da Gallilere karşı kullanılan dil en başından beri ayrımcıydı. Aslında Briton kelimesi etnik olarak İngilizlerden farklı olan ve Anglo Saksonlar'ın Britanya'ya gelmesinden önceki halkları tanımlamak açısından XII. yüzyıl öncesinde Galliler tarafından da kullanılan bir kelimeydi. Galliler Ada'nın kadim halkı olduklarını vurgulamak için bu ke-

32 Bu husustaki bazı örnekler için: *Bede's Ecclesiastical History of England: A Revised Translation with Introduction, Life and Notes by A.M. Sellar* (London: George Bell and Sons, 1912) I. Kitap, I. Bölüm, 7-8, III. Kitap, VI. Bölüm, 79, V. Kitap, XIX. Bölüm, 169. Daha geç tarihli bir örnek: *The Anglo-Saxon Chronicle*, 5. Bu eserlede İskoç ile kastedilen İrlanda ve günümüz Batı İskoçyası'ndaki Keltlerdir. Pictler ise Doğu ve Kuzeydoğu İskoçya'daki kadim bir halktır.

33 *Bede's Ecclesiastical History of England*, I. Kitap, XV. Bölüm, 25. I. Kitap XVII. Bölüm, 27.

limmeyi gayet rahatça kullanılabiliyordu. Fakat Johannes gibi yazarların aşağıda gösterileceği üzere, bu kelimeyi yazılarında kullanma biçimlerindeki aşağılayıcı ton ve bağlam düşünüldüğünde mak-satlarının İngilizlerle Britonların etnik farklılığının altını belirgin olarak çizmek olduğu anlaşılacaktır. Öte yandan, Briton kelimesi gibi Galli kelimesi de İngilizler açısından olumsuz bir içeriğe sahipti. Zira, Galliler için kullanılan ve “yabancı” anlamına gelen Eski İngilizce *Walas* veya *Wealas* kelimesi, Anglo Saksonlar tarafından kendilerinden farklı olduklarını düşündükleri Gallileri tanımlamak için kullanılıyordu. Bu kelime de Gal dilinde ve Latince yazılan kaynaklarda etnik ve coğrafi bir tanım olarak yer alıyordu.³⁴ Dolayısıyla hem İngiliz hem de Gal kaynakları Briton ya da Galli kavramlarını farklı niyet ve vurgularla kullanıyordu. Gallilere ilişkin olumsuz dilin İngiliz yazılı metinlerde daha belirgin hale geldiği, Galler milli kimliğinin İngiliz yayımlarına karşı daha agresif bir pozisyona yöneldiği, Johannes’in eserlerini kaleme aldığı XII. yüzyıl ortalarında Galliler ise kendilerini tanımlamak için alternatif bir kavram olarak “aynı yörenin insanları” anlamına gelen *cymry* (tekili *cymro*) tercih etmeye başlayacaklardı.³⁵

Bu çerçevede, Johannes, Briton ve Galli kelimelerini İngilizleri merkeze alarak onların medeni Gallilerin barbar olduğu şeklinde yerleşik hale gelmeye başlayan bir ayrım çerçevesinde kullanacaktı. Johannes’in Harold’un Gallileri ehlileştirmesi ifadesi de konu hakkındaki muhtemel kaynaklarından *Vita Edwardi*’de Britonları için kullanılan “ehlileşmemiş halk” (*gens indomita*)³⁶ tanımının bir yansımasıydı. Fakat, Britonlara karşı kullanılan ayrımcı dil *Vita*’nın yazıldığı XI. Yüzyılda medeni/barbar karşıtlığı şeklini henüz tam anlamıyla almamıştı. John Gillingham’ın dikkat çektiği üzere, XII. yüzyıl öncesinde barbar ifadesi daha çok kuzeyli Danlar ve Norveçliler için Pagan anlamında kullanılıyordu. Diğer taraftan, her ne kadar Galliler, erken dönem Batı Sakson yasalarında ikinci sınıf

34Huw Pryce, “British or Welsh? National Identity in Twelfth- Century Wales”, *The English Historical Review*, 116 (468) (2001) 775-801. Simon Meecham -Jones, “Where Was Wales? The Erasure of Wales in Medieval English Culture”, *Authority and Subjugation in Writing of Medieval Wales*, ed. Ruth Kennedy & Simon- Meecham- Jones (New York: Palgrave Macmillan, 2008) 27-55.

35Pryce, “British or Welsh”, 775-801. Meecham -Jones, “Where Was Wales?” 27-55.

36 *The Life of King Edward*, 57.

tebaa olarak tanımlanmış olsalar da³⁷ Ada'nın yerli halklarından İskoçlar yazılı kaynaklarda Gallilere kıyasla daha düşmanca tasvir edilebiliyorlardı.³⁸ Örneğin, *Vita Edwardi Regis*, İskoçlarla yaşana-na bir sınır anlaşmazlığı meselesine ilişkin 1160'lı yılların başlarına ait bir kayıta İskoçları “dönek” ve “kaypak” bir ırk (*incertum genus hominum et leue*) olarak tanımlıyordu.³⁹ Dolayısıyla, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, XII. yüzyıl öncesi kaynaklarda Galliler hakkında keskin bir biçimde ifade edilen düşmanca tasvirlerle pek rastlanmıyordu. Hatta örneğin, daha önce bahsi geçen Worcesterlı Johannes'e atfedilen *Chronicon ex chronicis*'in geç tarihli kayıtlarında muhtemelen Worcester ve Güney Galler kiliseleri arasındaki yakın ilişkiler nedeniyle 1094 yılına ait bir kayıta Fransızlara karşı mücadele veren Gallilere sempatiyle yaklaşıldığı tespit edilebilir.⁴⁰

Bununla beraber, Briton kökenli Gallilere yaklaşım tarzında özellikle Johannes'in yaşadığı XII. yüzyılda değişimin başladığı görülmektedir. *Chronicon ex chronicis* yazarının 1130'lu yıllardan itibaren Gallilere ilişkin daha negatif bir dil benimsemesinde görebileceğimiz bu değişim⁴¹, XII. yüzyılın ikinci çeyreğine gelindiğinde İngiliz tarih yazımında Gallilerin artık oldukça olumsuz şekilde betimlenmeye ve barbar olarak nitelendirilmeye başlanmasıyla oldukça dikkate değer bir şekil alır.⁴² Öyle ki, Johannes'in çağdaşı olan İngiliz tarihçi Malmesburyli Willelmus *De Gestis Regum Anglorum* başlıklı eserinin 1042-1066 yılları arasını kapsayan kısım-

37 *The Laws of the Earliest English Kings*, ed. and trans. F.L. Attenborough, Second Printing (New Jersey: The Lawbook Exchange Ltd., 2007) 36-61. John Gillingham, “Foundations of a Disunited Kingdom”, *Uniting the Kingdom? The Making of British History*, ed. Alexander Grant & Keith J. Stringer (London: Routledge, 2003) 56.

38 John Gillingham, “The Context and Purposes of Geoffrey of Monmouth's *History of the Kings of Britain*”, *Anglo-Norman Studies: XIII. Proceedings of the Battle Conference 1990*, ed. Marjorie Chibnall (Woodbridge: The Boydell Press, 1991) 106. Örneğin, X. yüzyılda yaşamış Anglo Sakson tarihçi Ethelweard (ö. 998 civarı)'ın eserinde kuzeyli halkları barbar ve pagan özdeşliğiyle tanımlama çok sıklıkla görülür. “The Chronicle of Fabius Ethelwerd”, *Old English Chronicles*, ed. J.A. Giles (London: George Bell & Sons, 1906) 4-5, 23.

39 *The Life of King Edward*, 43.

40 *The Chronicle of John of Worcester: The Annals From 1067 to 1140 with the Gloucester Interpolations and the Continuation to 1141*, ed. and trans. P. McGurk, Volume III (Oxford: Clarendon Press, 1998) 72-73. Gillingham, “The Context and Purposes” 106.

41 *The Chronicle of John of Worcester*, 218-229.

42 Gillingham, “The Context and Purposes”, 106.

larında Harold'un dize getirdiği Galliler için barbar ifadesini kullanmaktan kaçınmayacaktı.⁴³ Bu ifade Willelmus'un kaynak olarak kullandığı daha önceki çağlarda yazılmış tarih eserlerinden aldığı bir ifade değildi fakat kendi döneminde Gallilere ilişkin algının oldukça "çarpıcı" bir tasviriydi.⁴⁴ Willelmus tıpkı Salisburyli Johannes gibi Galli ve Briton kelimelerinin her ikisine de eserinde yer veriyor ve örneğin barbar olarak tasvir ettiği Gallilerden X. yüzyıla ait bir kayıttta Britonlar olarak bahsederek artık kendi döneminde alışıldığı üzere onlara Galliler dendiğini yazıyordu.⁴⁵ 1120'li yıllarda kaleme alınan *De Gestis Regum Anglorum*, XII. yüzyıl İngiliz tarih yazımında Gallilere ilişkin olumsuz algıya doğru yönelişin tipik bir örneğini temsil eder ve İskoçlarla İrlandalıları da kapsayacak şekilde genişletilen saldırgan dilin öncüsü sayılabilir. Bu bağlamda, Gallileri barbar olarak nitelendiren Willelmus için İngilizlerin etraflarındaki diğer etnik topluluklara göre daha medeni olmalarının ölçüsünün İngiltere'nin siyasi ve sosyo-ekonomik açıdan daha gelişmiş olması olduğu eserinde İrlandalıları kıyasla şehirlerde yaşayan ve ticaretle uğraşan İngiliz ve Fransızların daha görgülü ve kültürlü bir yaşam biçimine sahip olmalarını (*cultiore genere vitae*) belirtmesinden de anlaşılabilir.⁴⁶

Başka bir örnek olarak, Salisburyli Johannes'in okuduğunu bildiğimiz çağdaşı Ordericus Vitalis'in *Historia Ecclesiastica* adlı eserden verilebilir. Ordericus Vitalis, İngiliz Kraliyeti adına Galler'in Kuzeydoğusunda hakimiyet kuran ve 1093 yılında Galliler tarafından öldürülen Rhuddlanlı Robert'in onlarla mücadelesine yer verdiği bir kısımda, Malmesburyli Willelmus ve Salisburyli Johannes'in Galliler için yaptıkları betimlemeleri anımsatırcasına Britonlara (*Britones*), yaygın olarak Galli (*Gualenses*) dendiğini ve Robert'in bu barbarlara karşı (*barbaris opponeretur*) İngiliz Krallığı'nı korumakla görevlendirildiğini yazmaktadır.⁴⁷ XII. yüzyıl ortalarında

43 Willelmi Malbesbiriensis Monachi, *De Gestis Regum Anglorum*, Vol: I, ed. William Stubbs (London: Rolls Commission, 1887) Libri II, 237. Omnemque illam barbariem.

44 Gillianham, *The English in the Twelfth Century*, 27.

45 *De Gestis Regum Anglorum*, Vol: I, 135.

46 Willelmi Malbesbiriensis Monachi, *De Gestis Regum Anglorum*, Vol: II, ed. William Stubbs (London: Rolls Commission, 1889) Libri V, 485. Kristen A. Fanton, *Gender, Nation and Conquest in the Works of William of Malmesbury* (Woodbridge: The Boydell Press, 2008) 86-99.

47 *The Ecclesiastical History of Orderic Vitalis*, Vol: IV, Books VII and VIII, ed. and translated by Marjorie Chibnall (Oxford: Clarendon Press 1973) 138-

kaleme alınan, dolayısıyla Salisburyli Johannes'in yaşadığı döneme ait bir başka kaynak 1135- 1154 yılları arasında İngiliz kralı olan Stephen dönemine ilişkin en önemli kaynaklardan biri olan anonim *Gesta Stephani*'de bu saldırgan dil çok daha açık biçimde görülür. Öyle ki, örneğin İngilizlerin Galler'e gerçekleştirdikleri bir sefere ilişkin kayıta anonim yazar Galliler için "barbar Galli yığını" (*barbara Walensim multitudine*) ifadesi kullanılır.⁴⁸ *Gesta Stephani* yazarı da Salisburyli Johannes ve Malmesburyli Willelmus gibi kimi yerde bu bölge halkına Galli kimi yerde de Briton demekle birlikte bu adlandırma farklılıklarının ötesinde 1066 yılındaki Norman İstilasası ile birlikte Anglo-Normanların Galler'de kaleler kurduklarına, bölge halkına boyun eğdirdiklerine ve asayiş sağlamak üzere yasalar ve mahkemeler oluşturduklarına⁴⁹ vurgu yaparak İngilizlerin aslında ehlileşmemiş olarak gördüğü Gallilerden daha medeni ve gelişkin olduğuna işaret eder. Özetle, tüm bu veriler ışığında XII. yüzyılın ortalarına doğru İngiliz kroniklerinin medeni/barbar karşıtlığı çerçevesinde Gallilere yönelik kullanmaya başladıkları ayrımcı dil çerçevesinde Salisburyli Johannes'in 1159 yılında yazımı tamamlanan *Policraticus*'ta çizdiği olumsuz Briton (Galli) portresi, kronoloji göz önüne alındığında daha iyi anlaşılabilir.

POLICRATICUS'TA GALLİLERE YÖNELİK OLUMSUZ İFADELERİN SİYASAL NEDENLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Galler meselesi *Policraticus*'un yanı sıra yazdığı mektuplarda da Gallilere ilişkin oldukça olumsuz ve saldırgan bir dil kullanan Sa-

139. Orderic Vitalis'in eserinde Gallilerin barbar olarak nitelendirilmesine başka bir örnek: *The Ecclesiastical History of Orderic Vitalis*, Vol: VI, Books XI, XII, and XIII, ed. translated by Marjorie Chibnall (Oxford: Clarendon Press, 1986) 546-547.

48 *Gesta Stephani, Regis Anglorum et Ducis Normannorum*, ed. Richard Clarke Sewell (London: Sumptibus Societatis, 1846) Liber II, 121.

49 *Gesta Stephani*, Liber I, 9. *The Chronicle of Henry of Huntingdon Comprising the History of England, from the Invasion Julius Caesar to the Accession of Henry II, Also the Acts of King Stephen, King of England and Duke of Normandy*, translated and edited by Thomas Forester (London: Henry G. Bohn, 1853) 329. Gallilere ilişkin aşağılayıcı ifadeler başka kaynaklarda da tespit edilebilir. Örneğin, William of Newburgh, *The History of English Affairs: Book II, Chapter V*, edited with an Introduction, Translation and Commentary by Peter Walsh, M. J. Kennedy (Oxford: Aris & Phillips Classical Texts, 2007) 20-25.

lisburyli Johannes'in gündemini 1150'li ve 1160'lı yıllar boyunca meşgul eden konulardan biri olmuştur. Bu anlamda, İngilizliğiyle gurur duyan,⁵⁰ döneminin önemli bir din adamı ve saray çevrelerine gözden düştüğü 1160'lı yıllarda bile yakın olan Johannes'in Harold'un 1062-1063 yılındaki Galler Seferi'ne ilişkin ve yukarıda örnekler verdiğimiz kronik yazarlarının Gallilere yönelik düşmanca denilebilecek bir tutuma yönelmesinin siyasi ve dini nedenlerini göz önünde bulundurmak ve Gallilere yönelik ifadelerini bu nedenlere atıfla değerlendirmek gerekir. Öncelikli olarak XII. yüzyılın ortalarında İngiliz tarih yazarları ve Salisburyli Johannes için Galler meselesinin neden bu kadar önemli olduğu siyasi yönleriyle tespit edilmelidir. Erken Ortaçağ'dan beri siyasi olarak bütünlükten yoksun, coğrafi ve kültürel olarak Kuzey ve Güney şeklinde farklılaşan, Kuzeybatısındaki dağlık Snowdonia bölgesinin değişime dirençli ve zapt edilmesinin güç olduğu, birbirleriyle çatışma halindeki birçok krallık arasında bölünmüş olan Galler bölgesi⁵¹, daha önce hakkında değerlendirmelerde bulunulan Kuzeybatıdaki Gwynedd Krallığı'na hükmeden Gruffydd ap Llywelyn'in yönetimi altında 1150'li yıllarda birleşebilmişti. Gwynedd Krallığı'nın merkezi olan Snowdonia bölgesi, İngilizlere karşı Gal direnişini ve siyasi kimliğini temsil ediyordu.⁵² Fakat, Britonlar eskiden beri Anglo Saksonlarla İngiltere'nin Batı sınırında ciddi sorunlar yaşıyorlardı. VIII. yüzyılda 757'den öldüğü 796 yılına kadar Anglo Sakson Mercia Krallığı'nın hükümdarı olan Offa gücünün zirvesine olduğu 778 ile 784 yılları arasında Galler topraklarına saldırılarda bulunmuş ve Mercia ile Güney Galler'deki Powys Krallığı arasında kendi adıyla bilinen bir sınır olarak Offa Hendeği'ni yaptırmıştı.⁵³

50 Örneğin, Johannes, *Policraticus*'un bir yerinde İngilizler için "Sizce neden yaratılış itibariyle takdire şayan olduğu kabul edilen bir ulusun övgüsüyle oyalanıyorum?" der. Quid moror in commendatione gentis, quam de natura constat esse laudabilem? *Polycratici Libri VI-VIII*, 47. *Policraticus*, Book VI, Chapter 19, 122. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, 19. Bölüm, 160.

51 Hugh Kearney, *The British Isles: A History of Four Nations*, Second Edition (Cambridge: Cambridge University Press, 2006) 50, 172.

52 Wendy Davies, *Wales in the Early Middle Ages*, (Leicester: Leicester University Press, 1982) 85.

53 *Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*, 8-9. Davies, *A History of Wales*, 131. 778 yılında Offa'nın Güneybatı Galler'deki Dyfed bölgesine yaptığı yıkıcı saldırıların ardından Galli saldırılarını püskürtebilmenin yanı sıra İngilizlerin Gal topraklarına saldırı yapacakları askeri hat olması düşüncesiyle 784 veya 785'den sonra yapılması muhtemeldir.

792 yılından itibaren İngiliz topraklarının Viking saldırılarının başlamasının ardından hem Anglo Saksonlar hem de Galliler Viking istilalarıyla baş etmek zorunda kalmışlardı. Viking istilası özellikle İngiliz topraklarında IX. ve X. yüzyıllarda ciddi bir tehdit yaratmış ve ancak Anglo Sakson Wessex kralı Büyük Alfred (ö.899) döneminde Vikingler durdurulabilmiş, zaman içinde de Viking istilası öncesi Anglo Sakson unsurlarla Anglo Sakson toplumuna asimile olan Vikinglerin de dahil olduğu Birleşik bir Anglo Sakson İngiliz Krallığı'nın kurulabilmesi mümkün olmuştu. Galler topraklarında ise İngiltere ile karşılaştırıldığında Viking saldırılarının etkileri oldukça az olmuştu. Birçok yerel krallığa bölünmüş Galler'de İrlanda üzerinden gerçekleşen Viking saldırıları IX. yüzyıl boyunca ve X. yüzyıl başlarında Galler'in Kuzeybatısındaki Anglesey adasında yaptıkları yağmalara rağmen Galliler tarafından kimi zamanlarda Anglo Saksonlarla işbirliği yapabilmeleri sayesinde püskürtülebilmisti.⁵⁴ Fakat Viking tehdidi bertaraf edildikten sonra Anglo Saksonlar ve Galliler arasındaki anlaşmazlıklar, İngiltere'de 1066 yılında gerçekleşen Norman İstilasası öncesinde oldukça şiddetli hale geldi.

Birleşik Anglo Sakson Krallığı'nın Viking sorununun ortadan kalkmasını takiben belirli bir güce ulaşmasıyla birlikte özellikle yukarıda değinildiği üzere, Günah Çıkartan Edward döneminde Galler bölgesinde hakimiyetini arttırmak istemesi ve bölünmüş Galler krallıklarının da Gruffydd ap Llywelyn'in hakimiyeti altında birleşmesiyle iki krallık sınır bölgesinde karşı karşıya gelmiş ve ancak Wessex Dükü Harold'un Galler Seferi'ndeki başarısı ve 1063 yılında Gruffydd'in Galliler tarafından öldürülmesiyle İngilizler açısından Galler sorunu bir nebze olsun yatıştırabilmişti. Norman İstilasası sonrası İngiltere'de oluşan Anglo-Norman krallık, etrafın-

Walker, *Medieval Wales*, 15. *Anglo-Sakson Kroniği* başta olmak üzere İngiliz kroniklerinde Offa Hendeği'nden bahsedilmemesi ilginçtir.

54 Christopher A. Snyder, *The Britons* (Oxford: Blackwell, 2003) 180. Vikingler Gal ve Anglo Sakson müteffik orduları tarafından 893 yılında Galler bölgesinde gerçekleşen Buttington Savaşı'nda mağlup edildikten sonra Galliler için büyük bir tehdit olmaktan çıktı. Bu savaşın kaydı Gal kroniği *Brut y Tywysogion*'da bulunmuyor. Fakat *The Anglo-Saxon Chronicle*, 55-56'da savaşın kısa bir anlatısı mevcuttur. Dublin'den gelen küçük bir Viking birliği 903 yılında Anglesey adasını işgal etmiş fakat kalıcı bir yerleşim oluşturamamışlardır. 1000 yılı civarında yine aynı bölgeye başarısız Viking saldırıları gerçekleştirilmiştir. Gabriele Esposito, *Armies of the Vikings AD 793-1066: History, Organisation & Equipment*, (Barnsley: Pen & Sword Military, 2021) 54.

daki bölgeler üzerinde tam hakimiyet kurmak üzere oldukça aktif ve etkin bir askeri siyaset izlemiş ve kral I. William (ö.1087) 1081 yılında Galler'in içlerine doğru ilerlemişti.⁵⁵ Güney Galler'in büyük kısmını kapsayan Deheubarth Krallığı'nın hükümdarı Rhys ap Tewdwr'ın öldürülmesi ve bölgedeki toprakların İngilizlerin egemenliğindeki lortluklara bölünmesiyle 1093 yılında güç dengesi büyük ölçüde İngilizler lehine değişmişti. Öyle ki, bu tarihten sonra Gallilerin yöneticiler için *rex* (kral) unvanı yerine onların yerel ölçekte idareciler olduklarını ima eden *princeps* ve *dominus* gibi unvanları kullandıkları bilinmektedir.⁵⁶

XII. yüzyıla gelindiğinde, Anglo-Normanlar Galler'de hâkim konumda olmalarına rağmen, Galliler ellerine geçen her fırsatta isyan etmeye çalışıyorlardı. Özellikle 1135 yılında İngiliz kralı I. Henry'nin ölümünün ardından Galler'in muhtelif bölgelerinde isyanlar çıkmış ve 1136-1137 tarihlerindeki muharebelerde Deheubarth kralı Gruffydd ap Rhys ile Gwynedd kralı Owain Gwynedd'in ittifakıyla Galliler İngilizlere karşı ciddi başarılar elde ederek Galler'in Batısı ve Kuzeydoğusuna doğru ilerlemişler ve bölgede İngiliz Krallığı'nı temsil eden Lord Richard Fitz Gilbert ve Payn Fitz John öldürmüştü.⁵⁷ Deheubarth kralı Gruffydd ap Rhys'ın 1137 yılında öldürülmesiyle Galler İsyanı ivme kaybetmekle birlikte oğlu Henry (II. Henry)'yi tahta çıkarmak isteyen Matilda ile iktidar mücadelesi veren Kral Stephen Galler meselesini ikincil plana atmıştı. Bu nedenle Galler'de İngilizler adına ciddi toprak kayıpları yaşanmıştı.⁵⁸

55 R.R. Davis, *The Age of Conquest, Wales: 1063-1415* (Oxford: Oxford University Press, 2000) 33-34.

56 Gillingham, *The English in the Twelfth Century*, 32. Döneme ilişkin kroniklerde bunu doğrulayan ifadeler kullanılmaktadır. "Britonların krallığı son buldu" ifadesi için: *Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*, 55. *Chronicon ex chronicis*'te "bu tarihten sonra Galler'i artık krallar yönetmiyordu" diye yazmaktadır: *The Chronicle of John of Worcester*, Vol: III, 64-65.

57 Davis, *The Age of Conquest*, 45. *Gesta Stephani*, Liber I, 10- 15.

58 *Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*, 160-161. *The Chronicle of John of Worcester*, Vol: III, 228-229. Davis, *The Age of Conquest*, 46-52. I. Henry'nin 1135 yılında ölmesiyle I. William'ın kızı Adela'nın oğlu olan yeğeni Blois Dükü Stephen tahta ele geçirmiştir. Fakat, I. Henry'nin kızı Matilda oğlu Henry (II. Henry)'yi tahta geçirmek için soyluların desteğini alarak harekete geçmiş ve her iki taraf arasında 1138-1153 yılları arasında amansız bir taht mücadelesi olmuştur. Bu dönem iç savaşa sahne olması nedeniyle İngiliz tarihinde "Anarşi" olarak adlandırılır. 1153 yılındaki Wallingford Antlaşması ile Stephen kendisinin ölümünden sonra İngiliz tahtının yasal varis olarak Henry'yi tanıması ve 1154 yılındaki ölümüyle bir-

1154 yılında II. Henry tahta çıktığında Galler meselesi acil şekilde çözülmeyi bekliyordu. II. Henry Galler'de İngiliz hakimiyetini güçlü biçimde yeniden tesis etmek üzere harekete geçerek 1157, 1163 ve 1165 yıllarında bölgeye seferler düzenledi.⁵⁹ Snowdonia bölgesini içeren Kuzey Galler'deki Gwynedd Krallığı'na hükmeden Owain Gwynedd'in öncülük ettiği Gallilerin ciddi direnişiyle karşılaşan II. Henry, ciddi bir muharebenin meydana gelmediği ve Güney Galler odaklı olan 1163 yılı Seferi bir yana, 1157 ve 1165'deki seferlerinde askerî açıdan başarılı olamadı ve bölgede istediği bir türlü oluşturamadı. II. Henry'nin askeri liderliğinin sorgulanmasına da neden olan bu iki seferden birincisi olan 1157 Seferi'nde ormanlık bölgeleri çok iyi bilip buralara saklanan Gallilere aceleyle hücum eden İngilizler, Galliler tarafından sarılmış ve kral Henry ölümünden dönmüştü.⁶⁰ Galli piyadelerin yetkinliğini hesaba katmayan II. Henry 1165 yılındaki seferde ise onlara doğrudan saldırmak yerine ormanlık bölgeleri görmeyi engelleyen ağaçları kestirmek suretiyle düzlükte savaşmaya kışkırtmaya çalışmış fakat Galliler Henry'nin tuzağına düşmemişlerdi. Dolayısıyla, Galler sorununa kesin bir çözüm getirmek amacıyla seferlere girişen kral Henry, Owain Gwynedd'in İngiliz Krallığı'na tabiiyeti devam etmekle birlikte ciddi bir neticeye ulaşamamıştı. Hatta 1170'li yıllarda askeri çatışmalarda azalma olmuş, 1189 yılında ölen II. Henry ordusunda Galli paralı askerler istihdam etmişti.⁶¹

Bu bağlamda, buraya kadar en önemli yönleri ve kırılmalarıyla özetlediğimiz İngilizlerle Galliler arasındaki siyasi ve askeri ilişkilerin gelişimi İngiliz siyasetinde ve tarihyazımında XII. yüzyıl ortalarında İngiliz yayılcılığın çıkardıkları isyanlarla engel teşkil eden Galler halkının boyun eğdirilmesi gerekliliğine inançtan kaynaklanan bir Galli/ Briton antipatisini tetiklemiş ve Salisburyli Johannes'in *Policraticus*'undaki 1062/63 yıllarına ilişkin tarihsel

likte II. Henry Dönemi başlamıştır. "Anarşi" döneminin en iyi değerlendirmelerinden biri için bkz. David Crouch, *The Reign of King Stephen, 1135-1154*, (London, Routledge, 2013).

59 John D. Hosler, "Henry II's Military Campaigns in Wales, 1157 and 1165", *Medieval Military History*, 2, (1994) 53-71.

60 Hosler, "Henry II's Military Campaigns in Wales, 1157 and 1165", 53-71.

61 William of Newburgh, *The History of English Affairs*, Book II, Chapter V, 20-25, Book II, Chapter XVIII, 77-80. Hosler, "Henry II's Military Campaigns in Wales, 1157 and 1165", 53-71. Davis, *The Age of Conquest*, 51-60. W.L. Warren, *Henry II* (London: Eyre Methuen, 1973) 53-109. John D. Hosler, *Henry II: A Medieval Soldier at War, 1147-1189* (Leiden: Brill, 2007) 56.

anlatının muhtevasına sirayet etmiştir. Ayrıca, XII. yüzyılın ikinci çeyreğinden beri İngilizlerin siyasi ve askeri olarak Galler'de istenilen sonuçları elde edememeleri ve Kral Stephen gibi tebaası tarafından hiç sevilmeyen bir kralın ölümü sonrasında tahta oturması dolayısıyla kendisinden çok şey beklenen⁶² II. Henry'nin 1157 yılındaki Seferi'nin Galler sorununa kesin çözüm getirememesi de 1159 yılında tamamlanan *Policraticus*'daki bahsi geçen anlatının yapısını şekillendiren bir diğer bağlamsal unsurdur.⁶³

Bu hususlar göz önüne alındığında, Johannes'in Harold'un 1062/63 Galler Seferi'ne özel bir anlam atfederek, tarihsel bir anlatı olarak eserinde yer vermesinin yanı sıra anlatıda kullandığı motifler de anlamlı hale gelir. Johannes, *Policraticus*'ta Harold'u askeri liderliğin mükemmel bir örneği olarak sunarken, Gallileri yabancı "dış mihrak" olarak tanımlayarak yüzyıllar boyunca gelişen ve XII. yüzyılın ortalarında düşmanca bir hal alan Gallilere yönelik dışlayıcı ve yabancılaştırıcı İngiliz tavrını ortaya koyar. Bunun yanı sıra, Harold'un Sefer'deki başarısında, bütün Galler'i tarihte ilk ve son kez bir Krallık çatısı altında bir araya getiren ve kendi adamları tarafından ihanete uğrayarak başı kesilen Gruffydd ap Llywelyn'in kesik başının Harold tarafından kral Edward'a gönderildiğini ve "Snowdon'a giden yol boyunca her şeyi yakıp yıktığını" belirtir.⁶⁴ Böylece, Gallilerin XII. yüzyılın ikinci çeyreği itibariyle İngilizlere sürekli isyan ederek ve kısmen de başarılar elde ederek İngiliz yayılcılığının da ötesinde İngiliz devleti ve halkına bir tehdit oluşturduğuna ve bu tehdidin bir an önce bertaraf edilmesi gerektiğine işaret eder. Bu anlamda Johannes'in Snowdonia bölgesinden bah-

62 William of Newburgh, *The History of English Affairs*, Book II, 14-15.

63 Nitekim, Salisbury'li Johannes'in iki ayrı mektubunda dolaylı ve yorum yapmaksızın, çok belirgin olmasa da II. Henry'nin 1157 ve 1165 Galler seferlerine atfı yaptığından da bahsedilebilir. Hosler, "Henry II's Military Campaigns", 55. Celle Manastırı Başrahibi Pierre'e yazdığı 1157 yılına ait bir mektupta (32. Mektup) kralın Galler Seferi'nde olduğunu yazar. *The Letters of John of Salisbury, Vol: I, The Early Letters (1153-1161)*, ed. W.J. Millor, S.J. and H.E. Butler, revised by C.N. L. Brooke (Oxford: Clarendon Press, 1986) 52-53. Thomas Becket'a yazdığı mektupta (144. Mektup), Becket'in maiyetindekilerin 1165'deki Galler Seferi'nden dönmelerine değinir. 56-60. Daniel V. Harkin, "An Annotated Translation of the Correspondence of John of Salisbury, Letters 136-175" MA. Thesis (Chicago, Loyola University, 1946) 57.

64 *Polycratici Libri VI-VIII*, Book VI, Cap VI, 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI, Kitap, VI. Bölüm, 150-151.

setmesi de bilinçlidir. Zira, Snowdonia, daha önce de vurgulandığı üzere, Galler'in dağlık Kuzeybatı ucunda yer almasıyla hem İngilizlerce işgal edilmesi güç hem de İngilizlere karşı Galler isyanlarının direnç merkezi bir bölge olmuştur. Bu anlamda, Harold'un Snowdonia'ya giden yol boyunca bütün bölgelerde asayişin sağlanması, Salisbury'li Johannes'in *Policraticus*'un muhataplarından biri olan II. Henry'den beklentisi olarak öne çıkar. Johannes, Harold'un zaferini "zavallı küçük çocuklara kadar bulabildiği her erkeği katlederek" Galler'de düzeni sağladığını belirterek överken her ne kadar "zavallı" şeklinde tanımladığı küçük çocukların katledilmesine üzüldüğü imasında bulunuyor görülse de Harold'un yaptığı katliamların Galler'de İngiliz egemenliğine karşı başkaldırıyı ve İngiliz topraklarına karşı girişilen mütecaviz saldırıları bastırması nedeniyle meşru görür.⁶⁵

Salisbury'li Johannes, Harold'un Offa Hendeği'ni İngilizlerle Galli Britonlar arasında sınır olarak belirlediğini ve bu sınırı geçip yağmalarda bulunmaya kalkışacak Gallilerin ellerinin kral Edward'ın koyduğu yasa gereğince kesileceğini vurgulaması da VIII. yüzyıl sonlarında Mercia Kralı Offa'nın İngilizlerle Britonlar arasında sınır noktası olarak bu hendeği yaptırmasına atıfla II. Henry'nin İngiliz tarihindeki kralların geleneğini takip ederek Galli yağmalarına karşı ne yapması gerektiğine de işaret etmektedir.⁶⁶ Johannes'in belirttiği üzere Harold'un Galler seferi Britonları çok zor duruma düşürmüştü, krallıklarının parçalanmasına neden olmakla beraber büyük bir insan kaybı vermelerine ve Johannes'in iddiasına göre, kadınlarının kral Edward'ın izniyle İngilizlerle evlendirilmesiyle Galliler için aşağılayıcı bir sonuca neden olmuştu.⁶⁷ Galliler açısından bu ölçekte bir aşağılanmanın yaşanıp yaşanmadığı dönemin diğer kaynaklarındaki verilerle doğrulanamasa da 1063 yılı itibarıyla İngilizlerin zaferi oldukça barizdi ve Johannes için bu zaferin askeri olmanın ötesinde İngiliz Krallığı'nın toprak bütünlüğünü korumak açısından ehemmiyeti Harold'un Gallilere yönelik hizaya

65 *Polycratici Libri VI-VIII*, Cap VI, 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 113-114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 150-151.

66 *Polycratici Libri VI-VIII*, Cap VI, 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 113-114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 151.

67 Harold'un 1066 yılı civarında Gruffydd ap Llywelyn'in dul kalan eşi Edith ile evlendiği bilinmektedir. *The Life of King Edward*, 51, dipnot 1. Fakat bu evliliğin Gruffydd'in öldürülmesinin doğrudan sonucu olduğunu söylemek güçtür.

getirici politikaları,⁶⁸ kendi yaşadığı çağdaki, yani II. Henry dönemindeki, Galler sorunu için takdire şayan şekilde ders niteliği taşıyordu.

POLICRATICUS'TA GALLİLERE YÖNELİK OLUMSUZ İFADELERİN ARDINDAKİ DİNİ NEDENLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kraliyet çevrelerine yakın ve eğitilmiş yüksek zümreden bir din adamı olarak Salisbury'li Johannes'ın Gallileri boyun eğdirmek için onlara yapılanları meşru görmesinin ardında sadece siyasi nedenler yoktu. En az siyasi olanlar kadar dini nedenlerde büyük bir önem taşıyordu. Bu bağlamda, Salisbury'li Johannes'ın *Policraticus*'ta Gallilere karşı olumsuz tutumunun ardındaki dini nedenlerinde değerlendirilmesi gerekmektedir. İngiliz Kilisesi'nin ruhani olarak en yüksek mertebesi olan Canterbury Başpiskoposluğu makamında bulunan Theobaldus'un katipliği görevini 1154'ten Başpiskopos'un öldüğü 1161 yılına dek yürüten Johannes, aynı zamanda daha sonradan bu makama gelecek ve kral II. Henry ile İngiliz Kilisesi'nin bağımsızlığı konusunda sürtüşüp önce 1164 yılında sürgüne gitmek zorunda kalıp en nihayetinde 1170 yılında Canterbury'de suikast sonucu öldürülecek Thomas Becket'in da katipliğini yapmış ve yakın çevresinde bulunmuştu. Becket gibi 1160'lı yılların büyük bir kısmını II. Henry'nin saray çevresinde gözden düşerek sürgünde geçirecek olan Johannes, Canterbury'de görev yapmış bir din adamı olarak Canterbury Kilisesi'nin sadece İngiltere için değil fakat bütün Britanya kiliseleri üzerinde ruhani otoritesinin olduğuna inanıyordu.

Anglo-Normanlar için İngiltere'nin merkez, Galler'in ise periferi olduğu düşünüldüğünde, Galler'deki Kilise organizasyonunun İngilizlerin siyasi ve dini kontrolü altında bulunması pratik açıdan bir zorunluluk görülüyordu.⁶⁹ Öte yandan, XII. yüzyılda İngiliz Kilisesi Galler'de otoritesini güçlendirmeye çalışırken, Galler'deki dört önemli piskoposluk merkezinde bir süredir Canterbury Başpiskoposluğu'nun ruhani otoritesinin kalkma tehlikesi bulu-

68 Faletra, *Wales and the Medieval Colonial Imaginations*, 70.

69 John Rueben Davies, "Aspects of Church Reform in Wales, c. 1093-c. 1223", *Anglo-Norman Studies, XXX. Proceedings of the Battle Conference 2007*, ed. C.P.Lewis (Woodbridge: The Boydell Press, 2008) 86. Davis, *The Age of Conquest, Wales*, 170.

nuyordu. Bunlardan Güney Galler'de bulunan St. David's ve Llandaff piskoposlukları II. Henry'nin dedesi I. Henry'nin döneminde Canterbury Kilisesi'nin ruhani otoritesinden kurtulma yönünde girişimlerde bulunmuşlar fakat talepleri bertaraf edilmişti.⁷⁰ Özellikle St. David's Kilisesi'nin Piskoposu Bernardus kendisi Norman kökenli olup bu göreve Galli Britonların muhalefetine rağmen atanmakla birlikte⁷¹, St. David's Kilisesi'nin Canterbury'den bağımsız şekilde Galler'in metropoliten kilisesi olması için çaba göstermiş ve bu konuyu defalarca Papalık makamının gündemine getirmiş ve Canterbury Başbiskoposu Theobaldus'un karşı hamleleri ve tepkisiyle karşılaşmıştı. Hatta Theobaldus ile Bernardus 1147 yılında Fransa'daki Meaux'ta Papa II. Eugenius'un huzurunda bu konu hakkında uzunca tartışmışlar ve 1148'de Bernardus'un ölümüyle St. Davids'e yeni piskopos atanınca Canterbury'nin ruhani otoritesi tasdik edilmiş ve sorun en azından XII. yüzyılın sonuna kadar rafa kalkmıştı.⁷² Kuzeyde bulunan Bangor ve St. Asaph piskoposlukları da Canterbury Kilisesi'ne bağlılık sunmuş olsalar da, İngilizlerle mücadeleye girişmiş olan Gwynedd kralı Owain Gwynedd'in kontrolü altındaki topraklarda bulunmaları nedeniyle, buralarda Canterbury Kilisesi'nin atadığı piskoposların etkisi sınırlı düzeyde olabiliyordu. Öyle ki, kendisi İngiliz Kraliyeti'ne tabi olsa da Owain, kendi yetki alanındaki piskoposluklara İngiltere'den yapılacak görevlendirmeler için kendi adaylarının atanmasını sağlamaya çalışıyordu.⁷³

70 Faletra, *Wales and the Medieval Colonial Imagination*, 64.

71 *Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*, 118-119.

72 Davies, "Aspects of Church Reform in Wales", 90. Austin Lane Poole, *From Domesday Book to Magna Carta, 1087-1216*, Second Edition (Oxford, Oxford University Press, 1993) 296. VI. yüzyılda yaşamış ve Galler'in koruyucu azizi kabul edilen Galli piskopos Aziz David'in mezarının bulunduğu St. David's Katedrali özellikle XI. yüzyılda oldukça önemli hac merkezlerinden biri haline gelmişti. St. Davids kültürünün gelişimi ve Ortaçağ Gal kimliği açısından rolü hakkında bkz. J. Wyn Evans & M. Wooding (ed), *St. David of Wales: Cult, Church and Nation* (Woodbridge: The Boydell Press, 2007). Yaklaşık 1119 yılından itibaren kendisini Llandaff Piskoposu olarak tanımlayan Piskopos Urbanus (ö. 1138)'un çabalarıyla Hereford ve St. David's Piskoposluğu'na karşı önemli bir dini merkez olarak Llandaff'ın da öne çıkmaya çalıştığı görülmektedir. David Crouch, "Urban: The First Bishop of Llandaff, 1107-1134", *Journal of Welsh Ecclesiastical History*, 4 (1989) 1-15.

73 David Walker, "The Welsh Church in the Middle Ages", *A History of the Church in Wales*, ed. David Walker (Penarth: Church in Wales Publications for the Historical Society of the Church in Wales, 1976) 27-29. Bangor ve St. Asaph Kiliseleri VI. yüzyılda kurulmuşlardır.

Görüldüğü üzere, Salisbury'li Johannes'in içinde bulunduğu ortam ve zamanda Galler sorunu siyasi olmasının yanı sıra dini yönlerine de sahipti ve Johannes'in Galliler hakkındaki olumsuz kanaat ve ifadelerini doğrudan şekillendirdi. Bu bağlamda, Johannes'in *Policraticus*'ta çizdiği olumsuz Galli imajının çok daha fazlasını dini meseleler bağlamında yazdığı mektuplarda görmek mümkündür ve bunları değerlendirmek onun Harold'un 1062/63'teki Galler Seferi'ni meşrulaştırmak üzere kullandığı ifadeleri daha iyi anlamlandırmaya yarayacaktır. İngiliz Kraliyeti ile Kilisesi'ni birbirinden ayrı görmeyip her ikisinin bütünlüğü konusunda hassas olan Salisbury'li Johannes'in, bir bütün olarak tasavvur ettiği Britanya topraklarında Canterbury Kilisesi'nin bir mensubu olarak, bir mektubunda Britanya'nın annesi (*Britanniarum mater*)⁷⁴ şeklinde tanımladığı Canterbury'nin ruhani otoritesinden bağımsız bir Galler Piskoposluk teşkilatlanmasını doğru bulduğu düşünülemezdi. Bu düşünce Johannes'i mektuplarında Gallilere yönelik ağır ve aşağılayıcı bir üslup kullanmasında doğrudan belirleyici oldu. Katipliğini yaptığı Canterbury başpiskoposu Theobaldus adına Papa III. Alexander (ö.1181)'a yazdığı bir mektupta, 1139'da Bangor Kilisesi'ne piskopos olarak atanıp İngiliz Kraliyeti'ne bağlılık yemini eden, bu nedenle başta Gwynedd kralı Owain olmak Gallilerin tepkisi ve muhalefetiyle karşılaşan, 1054 yılında Owain tarafından sürgüne gönderilmesine rağmen öldüğü 1061 yılına kadar fiili olmasa da Kilise hukuku açısından Bangor Piskoposu olan Meurig'e Gallilerin itaatsizliğine atıfla Johannes, Galler insanının "kaba ve ehlileşmemiş" olduğunu, "hayvanlar gibi yaşadıklarını" yazmıştır (*gens enim rudis et indomita bestiali*).⁷⁵

Theobaldus'un kâtibi Johannes'in, Theobaldus adına yazarken, Theobaldus'un söylediklerini harfiyen yazmaktan çok onun düşüncelerini kendi kelimeleriyle aktarma ihtimalinin daha kuvvetli olduğunu dikkate almak gerekir. Nitekim bu mektup, Johannes'in kendi mektup külliyatı içinde yer almaktadır. Öte yandan ister Theobaldus, ister Johannes tarafından doğrudan kullanılsın, bu ifadeler yukarıda birçok örnek verdiğimiz üzere, İngiliz eğitimli zümreleri arasında Gallileri neredeyse insaniyetten yoksun görecek

⁷⁴ *The Letters of John of Salisbury, Vol: 2, The Later Letters (1163-1180)*, ed. W.J. Millor and C.N.L. Brooke (Oxford, Clarendon Press, 1979) Letter 247, 498-499. Faletra, *Wales and the Medieval Colonial Imagination* s.65. *The Acts of Welsh Rulers: 1120- 1283*, ed. Huw Pryces (Cardiff: Cardiff University of Wales Press, 2005) 323.

⁷⁵ *The Letters of John of Salisbury, Vol: I, Letter 87*, 135.

şekilde yaptıkları Medeni İngiliz/ Barbar Galli ayrımı çerçevesinde bir kelime dağarcığının geliştiği düşüncesini destekler niteliktedir. Ayrıca, III. Alexander'ın 1159 yılında Papa olması, Theobaldus'un da 1161 yılında ölmesi dolayısıyla, 1159-1161 yılları arasında yazıldığı anlaşılan bu mektuptaki ifadeler, Salisburyli Johannes'in 1159 yılında tamamladığı *Policraticus*'taki 1062/1063 Galler Seferi anlatısını kaleme aldığı dönemdeki Galli algısını ortaya koyması açısından da önemlidir. Johannes mektubun devamında, Gallileri, Canterbury Başpiskoposluğu ile yaşadıkları sorunlar nedeniyle, dini açıdan da aşağılamaktan geri durmayarak “sözde İsa'ya iman eden” bu halkın aslında “yaşam biçimleriyle O'nu inkâr ettiklerini” (*et Christum nomine tenus profitentes uita et moribus diffitentur*) yazarak İngilizlerin dini yönden de Gallilerden üstün olduklarını iddia eder. Ahlaki açıdan yozlaşmış ve köle ticareti yapan⁷⁶, dolayısıyla da bu yönleriyle Hristiyanlığın ahlaki ilkelerinden saptığını belirttiği Gallilerin yola getirilmesi gerektiğine dikkat çekerek Galler'deki kilise organizasyonunun Canterbury Başpiskoposluğu'nun kontrolünde düzenlenmesi için Papa'nın desteği ve iznini talep eder. Johannes aynı mektupta *Policraticus*'ta Galliler için doğrudan kullanmadığı fakat dönemin kaynaklarında sıklıkla karşılaşılan ve örnekleri yukarıda değerlendirilen “barbar” kelimesini Galliler için kullanmaktan kaçınmayarak 1137 ile 1170 yılları arasında Kuzey Galler'e hükmeden Owain Gwynedd'i “bu barbarların hükümdarı” (*istorum barbarorum princeps*) şeklinde tanımlar.⁷⁷ Burada, Johannes'in dini açıdan Gallileri eleştirirken onlar için “barbar” ifadesini kullanmasındaki dini anlam oldukça dikkat çekicidir. Zira, Erken Ortaçağ'dan başlayarak Avrupa'nın her geçen gün Hristiyan anlam dünyası içine daha fazla girmesiyle medeni/barbar karşıtlığı Hristiyan olmanın medenilik, Hristiyan olmamanın ise barbarlık olarak görülmesine yol açmış, savaşçı halklarda görülen “gaddarlık” ve “zalimlik” gibi özelliklerin ve Hristiyanlık açısından meşru görülmeyen şiddet temayülünün barbarlıkla iliş-

76XII. yüzyıl başlarından itibaren köle ticareti İngiltere'de belirgin bir şekilde ortadan kalkmaya başlamışken Galler, İskoçya ve İrlanda bölgelerinde sürdürülüyordu. Bu İngilizlerin kendilerini medeni diğerlerini ise barbar ve geri görmelerini tetikleyen faktörlerden bir tanesiydi. “Foundations of a Disunited Kingdom”, 56-57.

77 *The Letters of John of Salisbury, Vol: I*, Letter 87, 136. Johannes'in Galliler için kullandığı ifadelere son örnek ise Exeter piskoposu Bartholomew (ö. 1181)'e yazdığı bir mektubunda II. Henry'nin Gallileri “insaniyetten uzak” olarak betimlemesinde görülebilir. “An Annotated Translation of the Correspondence of John of Salisbury”, Letter 174, s.156.

kilendirilmesine neden olmuştur.⁷⁸ Dolayısıyla, daha önce belirtil-
diği üzere, Salisburyli Johannes'e göre, "hayvanlar gibi" yaşayan
ve İsa'ya iman etseler bile "yaşam biçimleriyle" İsa'nın yolundan
gitmeyen Galliler, sosyal ve dini açıdan tam anlamıyla Hristiyan
Medeniyeti dairesi içinde görülmezlerdi.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İngilizlerle Britonlar arasındaki siyasi ilişkilerin seyri dikkate alın-
dığına, XII. yüzyılın ortalarına doğru İngiliz yayılmacılığının neti-
cesinde dönemin yazılı metinlerinde Gallilere ilişkin medeni/bar-
bar retoriği etrafında ayrımcı bir dil gelişmişti. Bu ayrımcı dil dini
açıdan Galler'de İngiliz Kilisesi'nin oluşturmak istediği hâkimiyete
karşı Galler Kiliselerinin bağımsızlaşma taleplerinin neden olduğu
gerginliklerle de pekişmişti. Bu nedenler, Salisburyli Johannes'in
yazılarında Gallilere yönelik kullandığı düşmanca ifadelerinin ve
Policraticus'ta yer alan Harold'un 1062/1063 Galler Seferi anlatı-
sının hiç de tesadüfi olmadığını ortaya koyar. Johannes'in gözün-
de barbar, ehlileşmemiş, savaşmaktan geri durmayan ve yağmacı
olan bu halkın oluşturduğu tehdit ancak güç kullanılarak bertaraf
edilebilirdi.

Salisburyli Johannes'in *Policraticus*'ta Harold'un 1062/1063
Seferi'ne yer vermesinin ve burada Gallilere karşı kullandığı ayrımcı
dil *Policraticus*'un yazılış amacı ve genel siyasi mesajı çerçeve-
sinde de önemli bir anlamı vardır. Her şeyden önce, *Policraticus*,
bir siyaset düşüncesi metni olmasının yanı sıra *Saray Adamlarının*
Ahmaklıkları ve Filozofların Ayak İzleri (De nugis curialium et uesti-
tigiis philosophorum) alt başlığından da anlaşılacağı üzere II. Henry
Dönemi'nde saray çevrelerindeki yozlaşmanın da bir eleştirisidir.
Doğrudan muhatabı II. Henry olmasa da Johannes eserinde, ona
ve Saray çevresinde olup bitenlere referansla iyi bir kralın tebaası-
nı nasıl yönetmesi gerektiği, adaletle hükmetmenin önemi, saray
çevresindeki bürokratların dalkavuklukları ve lükse düşkünlüğün
ülke yönetiminde felakete neden olacağı temaları üzerinde dikkat-
le durur. Bu bağlamda, başarılı bir kralın iyi yönetiminin önemli
bir parçasını gevşeklik göstermekten sakınacak kralın dış düşman-

⁷⁸W.R. Jones, "The Image of Barbarian in Medieval Europe", *Comparative
Studies in Society and History*, 13 (4) (1971) 376- 407, 392.

lara karşı askerî açıdan da yeterli olması, ordudaki kumandanlarını doğru seçmesi ve askerlerini savaşa hazırlaması oluşturur. Nitekim Johannes'in *Policraticus*'un birçok yerinde askeri stratejinin önemini vurgulamasının başlıca nedeni de budur.

Salisburyli Johannes'in 1159 yılında tamamlanan eserinde, Harold'un Galler Seferi'ni örnek göstermesi aslında II. Henry'nin 1157'de askerî açıdan başarısızlıkla sonuçlanan Galler Seferi'nin eleştirisi mahiyetini taşır. Zira Harold'un Seferi'nin anlatısına yer verilen bölümün başlarında Snowdonia Bretonları'nın ormanlık alanlardan çıkarak İngiliz tahkimatlarına saldırmaları, "zevk peşinde koşan" İngiliz gençlerinin "şölendeki cithern"⁷⁹, lir, tamburin ve org sesine ordugahın boru ve trompet sesinden daha aşına olmaları", askeri liderlerin yanlış şekilde seçilmesinin ve disiplinsizliğin ne büyük sorunlara yol açacağı gibi hususlardan bahsedilmesi⁸⁰, Salisburyli Johannes'in II. Henry'nin askeri liderliğinden duyduğu kaygı ve şüpheyi gösterir. Ayrıca, yetkin bir askeri liderlik gösterilmemesinin ve yeterli talim almamış askerlerin orduda görevlendirilmesinin ülkeyi güvenlik açısından büyük bir zafiyete sürükleyeceği Harold'un Seferi'ne ilişkin kaydın sonundaki "Liderlerin seçilmesinin ve gençlerin askerlik tecrübesinin devlete ne kadar katkı sağladığını görüyor musunuz?"⁸¹ ifadesinden de çok iyi anlaşılabilir. Zira, 1062/1063 tarihlerinde Gallilere büyük darbe vuran Harold'un Seferi'nin örnek olarak seçilmesi de bu çerçevede oldukça anlamlıdır. II. Harold unvanıyla 5 Ocak-14 Ekim 1066 tarihleri arasında son Anglo Sakson kralı olarak tahta oturacak ve Hastings Savaşı'nda I. William tarafından yenilerek öldürülecek olan Harold Godwinson, 1066'daki Norman İstilasası sonrasında bile savaşçı kabiliyetleri ve askeri başarıları nedeniyle Anglo-Normanlar tarafından büyük bir saygı görmüştür.⁸² Wessex Earl'ü olduğu dönemde Kral Edward tarafından Galler meselesini halletmek üzere seçilip görevlendirilmiş ve bu başarısı sonraki dönemlerde hafızalara kazınmıştır. Nitekim, 1223'de ölen tarihçi Giraldus Cambrensis'in yazdığına göre, Harold'un Galler'de elde ettiği zaferler, muharebe-

79 Ortaçağ Avrupası'nda kullanılan telli bir çalgı.

80 *Polycratici Libri VI-VIII*, 17. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 113. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 149.

81 *Polycratici Libri VI-VIII*, 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 114. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 151.

82 Laura Ash, "Harold Godwinson", *Heroes and Anti-Heroes in Medieval Romance*, ed. Neil Cartlidge (Cambridge: D.S. Brewer, 2012) 59- 80. *The Life of King Edward*, 31, 57-58.

lerin gerçekleştiği yerlerde “Harold burada zafer kazandı” (*hic fuit victor Haroldus*) şeklinde taşlara kazınmıştır.⁸³ Dolayısıyla, Anglo-Norman Krallığı’nın eğitilmiş zümrelerine mensup bir din adamı ve düşünür olan Salisbury’li Johannes açısından Harold her ne kadar I. William’a karşı haksız bir taht mücadelesine girişmiş olsa da⁸⁴, İngilizlerin Galler’de tam anlamıyla siyasi ve askeri hakimiyet kurması noktasında II. Henry tarafından örnek alınması gereken bir kumandandır.

Sonuç itibarıyla, Klasik Yunan ve Roma tarihini çok iyi bilen, ve eserlerinde bu dönemin temel metinlerine büyük itibar göstererek sıkça gönderme yapan Salisbury’li Johannes⁸⁵, İngiliz Krallığı’nın Britanya Adaları’nda emperyal bir egemenlik oluşturmaya çalıştığı bir dönemde, Britanya kimliğini adeta Medeni Roma/ Barbar Germen karşıtlığına benzer biçimde Medeni İngiliz/Barbar Galli retoriği çerçevesinde düşünüyor, muhtemelen İngiltere’yi Roma gibi medeniyet merkezi olarak görürken Gallileri Roma’yı tehdit eden barbarlara benzetiyordu. Dolayısıyla, Salisbury’li Johannes’in Gallilerin İngiliz topraklarına gerçekleştirdikleri saldırılardan duyduğu endişe ve buna karşı yapılması gerekenleri Harold’un 1063’te Gallilere karşı elde ettiği askeri başarı örneğiyle açıklamaya çalışması medeni/barbar karşıtlığı temelindeki retoriğin Galler meselesi çerçevesinde *Policraticus*’a yansıdığını ve onun iktidardaki yozlaşmayı İngiltere’nin güvenliğini tehdit eden nedenlerden biri gördüğünü ortaya koyar.

83 Giraldi Cambrensis, *Itinerarium Kambrie et Descriptio Kambriae*, ed. J.F. Dimock (London: Longmans, Green, Reader and Dyer, 1868) 217.

84 Johannes’in Harold’un Seferi’ne ilişkin kayıttaki şu ifadesi bunu açık şekilde göstermektedir: “Gönderdiği adam öyle biriydi ki savaşta ki yiğitliğiyle ve yaptığı övgüye değer işlerle bilinen ve babasının kötülüğüne öykünüp kraliyette hak iddia etmek suretiyle şan ve şeref mükafatlarını lekelemek dışında, şanını kendi zürriyetine kadar yayabildi.” *Polycratici Libri VI-VIII*, Cap VI, 18. *Policraticus*, Book VI, Chapter VI, 113. *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme*, VI. Kitap, VI. Bölüm, 150.

85 Laure Hermand-Schebat, “John of Salisbury and Classical Antiquity”, *A Companion to John of Salisbury*, içinde, s.180-214. Jean Martin, “John of Salisbury as Classical Historian”, *The World of John of Salisbury* içinde 179-201.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar:

- Bede's Ecclesiastical History of England: A Revised Translation with Introduction, Life and Notes* by A.M. Sellar. London: George Bell and Sons, 1907.
- Brut y Tywysogion or the Chronicle of the Princes of Wales*. ed. John Williams Ab Ithel. London: Longman, 1860.
- Gesta Stephani, Regis Anglorum et Ducis Normannorum*. ed. Richard Clarke Sewell. London: Sumptibus Societatis, 1846.
- Giraldi Cambrensis [Gallerli Gerard], *Itinerarium Kambrie et Descriptio Kambriae*. ed. J.F. Dimock. London: Longmans, Green, Reader and Dyer, 1868.
- Joannis Saresberiensis [Salisburyli Johannes], *Postea Episcopi Carnotensis, Vol. IV: Polycratici Libri VI-VIII*, ed. J.A. Giles, J.H. Parker, Oxonii (Oxford), 1848.
- John of Salisbury, *Policraticus: Of the Frivolities of Courtiers and the Footprints of Philosophers*. ed. Cary J. Nederman, Seventh Printing. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Salisburyli Johannes, *Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme: Policraticus*, çeviren ve notlandıran Fatih Durgun, ed. Cary J. Nederman. İstanbul: Timaş Akademi, 2023.
- The Acts of Welsh Rulers: 1120- 1283*. ed. Huw Pryces, Cardiff: Cardiff University of Wales Press, 2005.
- The Anglo-Saxon Chronicle: A Revised Edition*. ed. Dorothy Whitelock with David C. Douglas & Susie I. Tucker. London: Eyre & Spottiswoode, 1961.
- "The Chronicle of Fabius Ethelwerd". *Old English Chronicles*. ed. J.A. Giles. London: George Bell & Sons, 1906, 2-41.
- The Chronicle of John of Worcester: The Annals From 1067 to 1140 with the Gloucester Interpolations and the Continuation to 1141, Volume III*. ed. and trans. P. McGurk. Oxford: Clarendon Press, 1998.
- The Chronicle of John of Worcester: The Annals From 450 to 1066, Volume II*. ed. R.R. Darlington and P. McGurk, translated by Jennifer Bray and P. McGurk. Oxford: Clarendon Press, 1995.
- The Chronicle of Henry of Huntingdon Comprising the History of England, from the Invasion Julius Caesar to the Accession of Henry II, Also the Acts of King Stephen, King of England and Duke of Normandy*. translated and edited by Thomas Forester. London: Henry G. Bohn, 1853.
- The Ecclesiastical History of Orderic Vitalis, Vol: IV, Books VII and VIII*. ed. and translated by Marjorie Chibnall. Oxford: Clarendon Press, 1973.

- The Ecclesiastical History of Orderic Vitalis, Vol: VI, Books XI, XII, and XIII.* ed. translated by Marjorie Chibnall. Oxford: Clarendon Press, 1986.
- The Laws of the Earliest English Kings.* ed. and trans. F.L. Attenborough, Second Printing. New Jersey: The Lawbook Exchange Ltd., 2007.
- The Letters of John of Salisbury, Vol: I, The Early Letters (1153-1161).* ed. W.J. Millor, S.J. and H.E. Butler. revised by C.N. L. Brooke. Oxford: Clarendon Press, 1986.
- The Letters of John of Salisbury, Vol: 2, The Later Letters (1163-1180).* ed. W.J. Millor and C.N.L. Brooke. Oxford: Clarendon Press, 1979.
- The Life of King Edward who rests at Westminster attributed to a monk of St. Bertin: Vita Edwardi Regis, qui apud Westmonasterium requiescit S. Bertini monacho ascripta.* ed. and translated by Frank Barlow. London: Thomas Nelson and Sons Ltd, 1962.
- William of Newburgh [Newburghlu Willelmus], *The History of English Affairs: Book II, Chapter V, edited with an Introduction, Translation and Commentary by Peter Walsh.* M. J. Kennedy. Oxford: Aris & Phillips Classical Texts, 2007.
- Willelmi Malbesbiriensis Monachi [Malmesburyli Willelmus]. *De Gestis Regum Anglorum, Vol: I.* ed. William Stubbs. London: Rolls Commission, 1887.
- Willelmi Malbesbiriensis Monachi [Malmesburyli Willelmus]. *De Gestis Regum Anglorum, Vol: II.* ed. William Stubbs. London: Rolls Commission, 1889.

İkincil Kaynaklar:

- A Companion to John of Salisbury.* ed. Christophe Grellard & Frédérique Lachaud. Leiden: Brill, 2015.
- Ash, Laura. "Harold Godwineson". *Heroes and Anti-Heroes in Medieval Romance.* ed. Neil Cartlidge. Cambridge: D.S. Brewer, 2012, 59- 80.
- Charles-Edwards, T.M. *Wales and the Britons, 350-1064.* Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Chibnall, Marjorie. "John of Salisbury as Historian". *The World of John of Salisbury.* ed. Michael Wilks, Oxford: Blackwell, 1994, 169-177.
- Crouch, David. *The Normans: The History of a Dynasty.* London: Hambledon Continuum, 2007.
- Crouch, David. *The Reign of King Stephen, 1135- 1154.* London: Routledge, 2013.
- Crouch, David. "Urban: The First Bishop of Llandaff, 1107-1134". *Journal of Welsh Ecclesiastical History.* 6 (1989) 1-15.

- Davies, John Rueben. "Aspects of Church Reform in Wales, c. 1093-c. 1223 ", *Anglo-Norman Studies, XXX. Proceedings of the Battle Conference 2007*. ed. C.P.Lewis. Woodbridge: The Boydell Press, 2008, 85-99.
- Davies, Wendy. *Wales in the Early Middle Ages*. Leicester: Leicester University Press, 1982.
- Davies, John. *A History of Wales*. London: Penguin, 1994.
- Davis, R.R. *The Age of Conquest, Wales: 1063-1415*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- DeVries, Kelly. "Harold Godwinson in Wales: Military Legitimacy in Late Anglo-Saxon England". *The Normans and Their Adversaries at War: Essays in Memory of C. Warren Hollister*. ed. Richard P. Abels & Bernard S. Bachrach. Woodbridge: The Boydell Press, 2001, 65-85.
- Dugan, Anne. "John of Salisbury and Thomas Becket", *The World of John of Salisbury*. ed. Michael Wilks. Oxford: Blackwell, 1994, 427-438.
- Esposito, Gabriele. *Armies of the Vikings AD 793-1066: History, Organisation & Equipment*. Barnsley: Pen & Sword Military, 2021.
- Evans, J. Wyn, & M. Wooding (ed). *St. David of Wales: Cult, Church and Nation*. Woodbridge: The Boydell Press, 2007.
- Faletra, Michael A. *Wales and the Medieval Colonial Imagination: The Matters of Britain in the Twelfth Century*. New York: Palgrave Macmillan, 2014.
- Fanton, Kristen A. *Gender, Nation and Conquest in the Works of William of Malmesbury*. Woodbridge: The Boydell Press, 2008.
- Gillingham, John. "Foundations of a Disunited Kingdom", *Uniting the Kingdom? The Making of British History*. ed. Alexander Grant & Keith J. Stringer. London: Routledge, 2003.
- Gillingham, John. "The Context and Purposes of Geoffrey of Monmouth's History of the Kings of Britain". *Anglo-Norman Studies: XIII. Proceedings of the Battle Conference 1990*. ed. Marjorie Chibnall. Woodbridge: The Boydell Press, 1991, 99-118.
- Gillingham, John. *The English in the Twelfth Century: Imperialism, National Identity and Political Values*. Woodbridge: The Boydell Press, 2000.
- Harkin, Daniel V. *An Annotated Translation of the Correspondence of John of Salisbury, Letters 136-175*. MA. Thesis. Chicago: Loyola University, 1946.
- Hermand-Schebat, Laure. "John of Salisbury and Classical Antiquity", *A Companion to John of Salisbury*. ed. Christophe Grellard & Frédérique Lachaud. Leiden: Brill 2015, 180-214.
- Hosler, John D. *Henry II: A Medieval Soldier at War, 1147-1189*. Leiden: Brill, 2007.

- Hosler, John D. "Henry II's Military Campaigns in Wales, 1157 and 1165". *Medieval Military History*, Vol: II, 1994, 53-71.
- Hudson, B.T. "The Destruction of Gruffudd ap Llywelyn". *Welsh History Review*, 15 (1990/91) 331-350.
- John of Salisbury: Military Authority of the Twelfth-Century Renaissance*. ed. John D. Hosler. Leiden: Brill, 2013.
- Jones, W. R. "The Image of Barbarian in Medieval Europe". *Comparative Studies in Society and History*, 13 (4) (1971) 376- 407.
- Kearney, Hugh. *The British Isles: A History of Four Nations*, Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Licence, Thomas. *Edward the Confessor: Last of the Royal Blood*. New Haven: Yale University Press, 2020.
- Martin, Jean. "John of Salisbury as Classical Historian", *The World of John of Salisbury*. ed. Michael Wilks. Oxford: Blackwell, 1994, 179-201.
- Meecham-Jones, Simon. "Where Was Wales? The Erasure of Wales in Medieval English Culture", *Authority and Subjugation in Writing of Medieval Wales*. ed. Ruth Kennedy & Simon- Meecham- Jones. New York: Palgrave Macmillan, 2008, 27-55.
- Monagle, Clare. "John of Salisbury and the Writing of History", *A Companion to John of Salisbury*. ed. Christophe Grellard & Frédérique Lachaud. Leiden: Brill, 2015, 215-232.
- Moser, Christian. "The Concept of Barbarism in Eighteenth-Century Theories of Culture and Sociogenesis", *Barbarian: Explorations of a Western Concept in Theory, Literature and the Arts, Vol: I: From the Enlightenment to the Turn of the Twentieth Century*. ed. Markus Winkler. Stuttgart: J.B. Metzler Verlag, 2018, 48-53.
- Nederman, Cary J. "Introduction", John of Salisbury, *Policraticus: Of the Frivolities of Courtiers and the Footprints of Philosophers*. ed. Cary J. Nederman, Seventh Printing. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, xv- xxvi.
- Nederman, Cary J., & Karen Bollermann. *Thomas Becket: An Intimate Portrait*. New Jersey: Paulist Press, 2020.
- Orme, Nicholas. "Schools", *Medieval England: An Encyclopedia*, ed. Paul E. Szermach, M. Teresa Tavormina & Joel T. Rosenthal. New York: Routledge Edition, 1998, 667-669.
- Poole, Austin Lane, *From Domesday Book to Magna Carta, 1087-1216*, Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 1993.
- Pryce, Huw. "British or Welsh? National Identity in Twelfth-Century Wales". *The English Historical Review*. 116 (468) (2001) 775-801.

- The World of John of Salisbury*. ed. Michael Wilks. Oxford: Blackwell, 1994.
- van Moos, Peter. "The Use of exempla in the Policraticus of John of Salisbury", *The World of John of Salisbury*. ed. Michael Wilks. Oxford: Blackwell, 1994, 207-261.
- Walker, David. *Medieval Wales*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Walker, David. "The Welsh Church in the Middle Ages", *A History of the Church in Wales*. ed. David Walker. Penarth: Church in Wales Publications for the Historical Society of the Church in Wales, 1976.
- Warren, W.L. *Henry II*. London: Eyre Methuen, 1973.

HOW IS HISTORY EMPLOYED IN A WORK OF MEDIEVAL POLITICAL THOUGHT? HAROLD'S 1062/63 CAMPAIGN IN THE *POLICRATICUS* OF JOHN SALISBURY AND WELSH QUESTION THROUGH THE EYES OF THE ENGLISH IN THE TWELFTH CENTURY

Abstract

Policraticus, which was completed by a leading English thinker and cleric John of Salisbury in 1159, is precisely one of the outstanding works of medieval political thought. This work mainly discusses how a good ruler should act to establish better and just governance by eliminating the corruption in the court through examples from history. However, the use of the examples from English history to justify the basic message of *Policraticus* has not been adequately analysed as compared to the studies referring to John of Salisbury's interest in Antiquity and history of Christianity. The purpose of this article is to analyse the narrative of John of Salisbury in the *Policraticus* on the Welsh Expedition of Harold, the Earl of Wessex, in 1062/1063 regarding the lack of interest in the analysis of examples from English history. In this context, it will be revealed with its political and religious dimensions that negative language about the Welsh employed in John's narrative directly stems from the rise of English expansionism in the twelfth century. Accordingly, this article will contribute to better understanding of how historical examples can have functions in the texts of political thought.

Keywords: John of Salisbury, *Policraticus*, England, Wales, Middle Ages, the Earl of Wessex Harold.